

Δ' Ενότητα

“Αυτορρύθμιση και Αξιοπιστία των ΜΜΕ”

Κύριε Υπουργέ, κυρίες και κύριοι μπαίνουμε στην τελευταία μας ενότητα.

Από ότι καταλαβαίνω υπάρχει κάποιο πρόβλημα χρόνου, θα χρειαστεί να τρέξουμε αρκετά γρήγορα. Το πάνελ μας έχει συρρικνωθεί, δεν έχουμε μαζί προς το παρόν τουλάχιστον τον κύριο Τσαλαπάτη και τον κύριο Μανδραβέλη, παρόλα αυτά είμαι βέβαιος καθώς θα υπάρξουν εκτεταμένες παρουσιάσεις από τους συναδέλφους στο τραπέζι νομίζω, ότι θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε αμέσως.

Θα έλεγα ότι είναι αυτονόητο ότι σε ένα τραπέζι στο οποίο πρόκειται να συζητηθεί η αυτορρύθμιση και η αξιοπιστία των μέσων μαζικής ενημέρωσης ο ρόλος του συντονιστή της κουβέντας εκ των πραγμάτων είναι πολύ περιορισμένος, θα πρέπει να είναι πολύ περιορισμένος.

Και για λόγους ουσίας, προσωπικά είμαι πεπεισμένος ότι σε έναν κλάδο επαγγελματικό που δραστηριοποιείται στη διακίνηση των πληροφοριών και των ιδεών ασφαλώς και θα πρέπει να περιμένουμε εκ των κάτω να υπάρξει δέσμευση, να υπάρξει αυτοδέσμευση και όχι επιβολή κυρώσεων από τα πάνω.

Όλοι το προσδοκούμε αυτό γιατί είναι ο μόνος τρόπος πραγματικά να υπάρξει η σωστή διακίνηση των ιδεών και των πληροφοριών, για να παιχτεί σωστά το κοινωνικό αυτό παιχνίδι. Επομένως για λόγους αρχής ασφαλώς κι ο συντονιστής στην προκειμένη περίπτωση θα πρέπει να επισκιαστεί ηθελημένα από τους παρουσιαστές.

Αλλά και για λόγους πρακτικούς ανυπομονώ και εγώ να ακούσω ακριβώς πως εννοούν αυτή την αυτοδέσμευση, πως εννοούν την δέσμευση εκ των κάτω εκείνοι οι οποίοι είναι οι βασικοί παίκτες του παιχνιδιού.

Δεν έχω να σχολιάσω λοιπόν κατ' αρχήν πράγματα. Θα ήθελα

■ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

**(Καθηγητής, Πρόεδρος
του Τμήματος**

**Επικοινωνίας, Μέσων
και Πολιτισμού του**

Παντείου Πανεπιστημίου

ωστόσο απλώς εντελώς γενικά δεν ξέρω αν θα καλυφθώ, φαντάζομαι και ελπίζω να καλυφθώ από τους συνομιλητές, να θέσω δυο προβληματισμούς που με απασχολούν εμένα προσωπικά.

Ο πρώτος προβληματισμός είναι τι ακριβώς εννοούμε με την 4η εξουσία. Είναι ένας ρυθμιστικός παράγων με την έννοια ότι μπαίνει σε μία εξισορρόπηση των εξουσιών όπως συμβαίνει με τις τρεις άλλες εξουσίες που υποτίθεται ότι εξισορροποούνται, την εκτελεστική, την νομοθετική και την δικαστική;

Ή υπάρχει ενδεχομένως μία φιλοδοξία ή ένας πειρασμός υπερεξουσίας από την πλευρά της 4ης εξουσίας; Έχω την αίσθηση προσωπικά ότι στην Ελλάδα τουλάχιστον αυτός ο πειρασμός συχνά, τελευταίος γίνεται όλο και πιο έντονος.

Θα σοκάριζα ίσως αν έλεγα ότι σε ορισμένες περιπτώσεις έχω την αίσθηση ότι σε μερικές από της δημοσιογραφικές καταθέσεις παίζεται και ένα παιχνίδι προστασίας. Προστασίας τόσο του κοινού όσο και προστασίας ενδεχομένως, πουλιάω προστασία εννοώ απέναντι σε πολιτικούς.

Είναι ίσως προκλητική η τοποθέτηση αλλιά εν πάση περιπτώσει νομίζω ότι θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη. Το δεύτερο θέμα είναι τι γίνεται με την κοινωνική ευθύνη των μέσων ενημέρωσης. Και δεν εννοώ πλέον εδώ μονάχα το θέμα του κατά πόσον είναι λειτούργημα η δημοσιογραφία ή του κατά πόσο είναι επάγγελμα επιτήδευμα, νομίζω ότι επιτέλους πρέπει να ξεπεράσουμε κάποια στιγμή αυτό το ψευτοδίλημμα.

Αλλιά εννοώ επίσης το τι γίνεται με την οργάνωση εσωτερικά των εταιριών, επιχειρήσεων μέσων και κατά πόσο τηρούν πέρα από την ενημέρωση της κοινής γνώμης που είναι βασική τους αποστολή, κατά πόσο τηρούν και τους στοιχειώδεις κανόνες λειτουργία μίας ιδιωτικής επιχείρησης, με την έννοια της τήρησης και της ευθύνης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Εν πάση περιπτώσει γενικοί προβληματισμοί. Δε θα επιμείνω, είμαι βέβαιος ότι στα περισσότερα από αυτά θα με καλύψουν οι συντελεστές στο τραπέζι μας. Και θα ήθελα να ξεκινήσω δίνοντας το λόγο στον κύριο Αντώνη Παπαγιαννίδη, δημοσιογράφο να μας μιλήσει για τον προβληματισμό του.

A. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Φοβούμαι, αφού παρακολούθησα και τα εισαγωγικά λόγια τα οποία αποτελούσαν στην ουσία μία εισήγηση του κυρίου Ποταμιάνου, ότι εγώ θα είμαι μία διάψευση. Πολλοί απλά.

Μία πρώτη διάψευση είναι ότι παρεμβαίνω ως δημοσιογράφος και όχι ως εκπρόσωπος οιαυδήποτε φορέα. Σε μία θεματική ενότητα που στην πραγματικότητα μιλάει για την ελευθερία του λόγου – έτσι διαβάζω τη θεματολογία μας – κανείς δεν αντιπροσωπεύει τίποτα, παρά μόνον τον εαυτό του. Είναι μάλιστα ευτυχής αν αντιπροσωπεύει και τον εαυτό του πλήρως!

Η δεύτερη διάψευση είναι ότι, όταν προσκλήθηκα φιλοφρόνως από τη Γενική Γραμματεία να μετάσχω σε αυτό το Συνέδριο, μοιλονότι ήταν πολύ ευχάριστη ως πρόσκληση, παρατήρησα, ότι η θεματολογία που ειδικά μου προτάθηκε να καλύψω μου δημιουργούσε μερικά προβλήματα. Και τι έκανα; Επικοινωνήσα με την Γενική Γραμματεία και δη με τη Γενική Γραμματέα, κυρία Παπαδά και της απύθυνα ένα γράμμα εξηγώντας ότι δεν νομίζω ότι μπορούσα να παραστώ ως εισηγητής. Ακολούθησε ένα πολύ ενδιαφέρον παιχνίδι: συναντώμενος με την Γενική Γραμματέα ανά διάφορα πάνελ συνεδρίων – είναι βλέπετε κάτι το οποίο την άνοιξη ανθεί όπως και οι μαργαρίτες – συζητήσαμε το γιατί. Και μου επεσήμανε ότι ένας άνθρωπος, που δουλεύει ως δημοσιογράφος και που θεωρεί ότι έχει και μία σχέση με τη δημόσια συζήτηση, δεν μπορεί να λείπει «όχι» σε συζήτηση. Από την πλευρά μου, της εξήγησα ότι οι αντιρρήσεις που είχα ήταν για μένα ουσιώδεις. Οπότε συμφωνήσαμε ότι καλό ήταν να έρθω, αλλήλ ουσιαστικά να σας διαβάσω την επιστολή βάσει της οποίας εξηγούσα ότι δεν έβλεπα πως θα μπορούσα να παραστώ. Ίσως, βέβαια, να ξεφύγω λιγάκι από το κείμενο κατά την ανάγνωση.

Ίδού λοιπόν η θέση μου: Ευχαριστούσα για την τιμή που μου έγινε να κληθώ να συμμετάσχω ως ομιλητής στην ημερίδα "Εφήμερη πρόκληση – η εφημερίδα, ιδιαιτερότητες και προκλήσεις". Ήδη κάτι με ξένιζε στον αρχικό, πολύ ευρηματικό, τίτλο: εγώ δεν έχω την αίσθηση, την εντύπωση ότι η εφημερίδα αποτελεί εφήμερη πρόκληση! Μάλιστα φοβούμαι ότι θα την έβλεπα, ή μάλλον ελπίζω ότι θα την έβλεπα, ως μόνιμη πρόκληση. Είναι μεν ένα εφήμερο δημιούργημα που όμως αποτελεί μόνιμη πρόκληση – και αυτό είναι το μεγαλείο του, ιστορικά αυτή ήταν η προσφορά του στον ανθρώπινο πολιτισμό και στη δημοκρατία: έννοιες σοβαρότατες, αυτές. Νομίζω δε ότι γι' αυτό το λόγο υπάρχει αλληλωστε και αυτή η ημερίδα.

Πάντως η ειδικότερη πρόταση, να έχω συμμετοχή σε ένα πάνελ που επιγράφεται «Αυτορύθμιση και αξιοπιστία των Μ.Μ.Ε», με έβρισκε εξόχως επιφυλακτικό. Και τούτο προκειμένου περί του

γραπτού Τύπου – αν και θα βλέπετε ήδη ότι εδώ η θεματική αυτή ενότητα ολισθαίνει προς τα Μ.Μ.Ε.: άλλη φρίκη αυτή, «μέσα» είναι, ενημέρωσης ή επικοινωνίας είναι, όμως αυτό το «μαζική» το οποίο μονίμως μας έρχεται από το mass media, δηλαδή από κοινωνίες όπου η μαζικότητα είναι κάτι το αυτονόητο, πάντα με ξένιζε.

Η ουσία όμως βρίσκεται αλλού: Η ίδια η έννοια «ρύθμιση» προκειμένου περί Τύπου αποτελεί για κάποιον σαν εμένα, ο οποίος έχει γαλουχηθεί με αυτό που ονομάζω λογική του άρθρου 14 του Συντάγματος, αυτοαντίφαση. Βέβαια το καημένο το άρθρο 14 υπέστη διάφορα δυσάρεστα και πικρά πράγματα όπως την παράγραφο 9. Πάντως θεωρώ ότι «Τύπος» και «ρύθμιση» δεν νοείται να συνυπάρχουν σε μια φράση. Τύπος δεν νοείται ρυθμιζόμενος – και μη λήμε ψέματα στον εαυτό μας: η αυτορύθμιση είναι ρύθμιση! Είναι δε μια πολύ ολισθηρή εκδοχή ρύθμισης.

Κάτι που ρυθμίζεται είναι ίσως ένα υπέροχο πεδίο πολιτικής ορθότητας, είναι ένα εξαιρετικό πεδίο δημοσίων σχέσεων, είναι πλατφόρμα για υποδοχή διαφήμισης και για year-end bonuses, για infotainment κοκ. για να μιλάμε σε καλά ελληνικά. Τύπος, όμως, δεν είναι το ρυθμιζόμενο! Μία τέτοια προσέγγιση παραπέμπει σε μία συζήτηση για «καλές» και «κακές» εφημερίδες, για «σωστές» και «λάθος» εφημερίδες, ή πάλι για καλό και σωστό ή για κακό και λάθος περιεχόμενο. Μπορεί αυτή η συζήτηση στις μέρες μας να είναι διαδεδομένη, αλλιά εμένα προσωπικά με ανησυχεί. Όσο θα με ανησυχούσε – πάρα πολύ – και μία συζήτηση που θα αναφερόταν σε καλή ή κακά κόμματα. Σε σωστές ή λάθος απόψεις...

Θα μου πείτε: «ένα λεπτό, έρχεσαι εσύ και συγκρίνεις – και είσαι και δημοσιογράφος – την τεχνική δουλειά του Τύπου, της εφημερίδας, συγκρίνεις το πηλοφόρι του Τύπου με την υψηλή αποστολή της πολιτικής;» Ξέρετε, θα σας απαντήσω ναι! Γιατί ο καημένος εκείνος ο Τζέφερσον είχε πει ένα πολύ ενδιαφέρον: πως εκείνος αν ετίθετο μπροστά στο δίλημμα να διαλέξει είτε Κυβέρνηση χωρίς Τύπο, είτε Τύπο χωρίς Κυβέρνηση, ανεπιφύλακτα θα προτιμούσε το δεύτερο. Τι θα τον έκαναν τον Τζέφερσον, αν ζούσε σήμερα στην Αμερική, δεν ξέρω! Πάντως ήταν Founding Father των ΗΠΑ....

Να προσθέσω μία λέξη για την άλλη διάσταση της όντως πολύ ενδιαφέρουσας θεματικής: «αξιοπιστία», λέει, του Τύπου. Ήδη εξήγησα ότι η ολίσθηση από τον Τύπο στα Μ.Μ.Ε. σε αυτή την θεματική ενότητα, σε αυτό το πάνελ, με προβληματίζει: κάποτε τα

κράτη, π.χ. η Γαλλία της οποίας γενικώς αντιγράψαμε το Σύνταγμα στο άρθρο 15, έκριναν ότι τα ψηφιακά μέσα (ραδιόφωνο και τηλεόραση) τους ανήκαν. Όταν όμως έπαψε στο σφικταγκάλιασμα με το κρατικό μονοπώλιο (που εθεωρείτο φυσικό μονοπώλιο, μια φορά κι έναν καιρό, λόγω φάσματος συχνοτήτων) παρέμειναν οι εγγυήσεις που έθετε το άρθρο 15 του Συντάγματος. Προσοχή, όμως: ήταν εγγυήσεις υπέρ του πολίτη, όχι όπως τώρα δεσμά τεθειμένα υπέρ του ρυθμιστή...

Ούτως ή άλλως δεν είναι δυνατόν μέσα από αυτή την λογική να καταλαμβάνεται εξ εφόδου ο γραπτός Τύπος, τον οποίο οι παππούδες μας ή μάλλον οι προπροπροπαππούδες μας απήλληξαν από οποιονδήποτε «προέλεγχο». Πάτε στα παλιά Συντάγματα τα μετασθωνικά να το δείτε. Ο «προέλεγχος» των Συνταγμάτων του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου τι ήταν; Η οποιαδήποτε ρύθμιση! Τον άφηναν τον Τύπο όχι αυθαίρετο και ανεξέλεγκτο, όχι να λειτουργεί ως Τέταρτη Εξουσία, αλλά τον υπήγαν μόνον στην κρίση του κοινού δικαστή, σε κρίση ex-post. Κυκλοφορεί η εφημερίδα ανεμπόδιστα – και οτιδήποτε κακό έχει συμβεί «ρυθμίζεται» εκ των υστέρων, δηλαδή υφίσταται την δικαστική κύρωση για την όποια παρανομία.

Προσέθετα στην επιστολή μου ότι δουλεύω σε εφημερίδα από τα 18 μου, ξεκίνησα να δουλεύω επί Χούντας. Οπότε ήθελα να διαβεβαιώσω ότι έχω μάθει να προσέχω πάρα πολύ τι γράφω! Έχω μάλιστα εισπράξει μία πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία – που ελπίζω ελάχιστοι από σας θα την έχετε καν στο νου σας – την εμπειρία της χειρωνακτικής αλλά τόσο διδακτικής δουλειάς του να κουβαλάς σελίδα-σελίδα την εφημερίδα στον κύριο λογοκριτή, ο οποίος με ένα μελανομόλυβο, καθόριζε τι είναι το σωστό. Τι είναι το πρόπον. Τι είναι το δέον. Ήταν, πιστέψτε με, μία μοναδική εμπειρία.

Εφημερίδα αγοράζα ακόμα νωρίτερα. Θυμάμαι να αγοράζω εφημερίδα για πρώτη φορά από τα χρόνια της δίκης του ΑΣΠΙΔΑ και των βασιλικών επιστολών προς Γεώργιο Παπανδρέου. Κακά πράγματα και τα μεν και τα δε. Ποια ήταν πιο κακά; Ποια ήταν σωστά; Ποια ήταν λάθος; Ανέλαβε η ιστορία να μας το διδάξει!

Για μένα λοιπόν, η αξιοπιστία της εφημερίδας κρίνεται και αποφασίζεται καθημερινά από τον αναγνώστη. Ο οποίος αναγνώστης πληρώνει 1,00 €. Μπορεί να πληρώνει 1,5 €, 2,00 €, 3,00 € - και περισσότερα ακόμα αν η εφημερίδα έχει τζάντζαλα πολλά, όπως συμβαίνει καμιά φορά την Κυριακή. Ενώ ο ίδιος ο πολίτης πηγαί-

νει μόνο μία φορά τα τέσσερα χρόνια ή περίπου στην κάλπη, για να κρίνει την αξιοπιστία των θεσμικών του εκπροσώπων. Και σαλεύει ο νους του ανθρώπου, πάντως του πολίτη, αν σκεφτεί τι θα γινόταν εφόσον εκαλείτο στην κάλπη να ψηφίσει, να επιλέξει δηλαδή τι το αξιόπιστο υπάρχει στο πολιτικό σύστημα – και έπρεπε, προτού ρίξει το ψηφοδέλτιο να ρίξει δίπλα και 1,00 € ή 2,00 € ή 3,00 €, κι ας πάρει έστω και ένα τσαντάκι να έχει διάφορα CD μέσα.

Αυτορρύθμιση λοιπόν και αξιοπιστία στην ίδια πρόταση και μαζί με Τύπο για μένα δεν χωρούν. Και θα προσέθετα ότι ο δημοσιογράφος – και όσοι εξ ημών έχετε λειτουργήσει ως δημοσιογράφοι το ξέρετε – αυτορρυθμίζεται από τη στιγμή που πιάνει το μολύβι, ή τώρα αγγίζει τα διάφορα πλήκτρα, και εκφράζεται. Αυτορυθμίζεται απολύτως.

Και επειδή υπάρχουν εκδότες ανάμεσά μας, θα σας πούν ότι η εφημερίδα αποτελεί ένα δομημένο σύνολο. Όχι μόνο αυτορρυθμίζεται ο συντάκτης, αλλά αυτορρυθμίζεται όλη η πυραμίδα: το κείμενο θα περάσει από ένα, δύο, τρία, τέσσερα σκαλοπάτια μέχρι να δημοσιευθούν. Όλοι οι συντελεστές- δημοσιογράφοι και διαβάζουν και ρυθμίζουν, αυτορρυθμιζόμενοι συνολικά, την εφημερίδα. Όχι διότι στο τέλος ελλοχεύει ο φιλικός εισαγγελέας, αλλά διότι υπάρχει η προσωπική ευθύνη ενός πολίτη που (δια της εφημερίδας) έχει δικαίωμα στο δημόσιο λόγο.

Αυτή ήταν η εισήγησή μου. Γι' αυτό είχα πει ότι μάλλον ως κοινό θα έπρεπε να παρακολουθήσω την ημερίδα: η κυρία Παπαδά υπήρξε όμως πλέον πειστική, οπότε τα ακούσατε από το πάνελ!

Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

Νομίζω ότι πολύ καλά έκανε η κυρία Παπαδά που επέμεινε ότι θα έπρεπε οπωσδήποτε να ακούσουμε τη γλαφυρότατη αυτή εισήγηση. Να δώσω αμέσως το λόγο στον κύριο Λευτέρη Κουσουλή πολιτικό επιστήμονα για τις δικές του σκέψεις.

Λ. ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ

Καλησπέρα φίλες και φίλοι. Θα διατυπώσω και εγώ με τη σειρά μου ορισμένες σκέψεις γύρω από το θέμα, όπως ορίζεται στο πρόγραμμα "Αυτορρύθμιση και αξιοπιστία".

Έτσι όπως αντιλαμβάνομαι εγώ τη διατύπωση στο πλαίσιο του προγράμματος, το οποίο έχω στα χέρια μου και όπως το διαβάζω, το κατανοώ ως εξής: ότι η αυτορρύθμιση είναι προϋπόθεση της

αξιοπιστίας. Εάν δεν υπάρχει αυτορρύθμιση δεν υπάρχει αξιοπιστία. Θα διατυπώσω ορισμένες παρατηρήσεις και θα σας πω τη γνώμη μου γύρω από το ζήτημα αυτό και πιστεύω να έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε το θέμα.

Από το "αυτορρύθμιση" κρατώ τη λέξη ρύθμιση, το δεύτερο συνθετικό. Μιλάμε λοιπόν για κάποιον, ο οποίος επικαλείται κάτι, την αρχή της ρύθμισης, και αυτός που συνήθως το κάνει - και η θεωρία το καταγράφει και η ιστορία το καταγράφει αλλιώς και η ζωή η μικρή που έχουμε ζήσει το καταγράφει - είναι μία Αρχή, μία εξουσία που επικαλείται την ανάγκη της ρύθμισης.

Υπάρχει μία βασική αρχή, ένα αξίωμα στην πολιτική ανάλυση. Το αξίωμα λέει το εξής: όταν μία εξουσία λέει κάτι, αναζητήστε την αλήθεια στον αντίποδά του! Αν, δηλαδή, μια εξουσία επικαλείται τη ρύθμιση, αναζητήστε τι ακριβώς υπάρχει προς όφελος της εξουσίας και μπαίνει στη διαδικασία αναζήτησης της ρύθμισης, έστω και υπό την ευγενική διατύπωση της αυτορρύθμισης. Δηλαδή ποια ανάγκη επιτάσσει την επιβολή κανόνων, γιατί η ρύθμιση - ακόμη και η αυτορρύθμιση - εμπεριέχει μέσα της ρητούς ή άρρητους, δηλωμένους ή άδηλους κανόνες.

Η πρώτη παρατήρηση, λοιπόν, είναι αυτή. Η δεύτερη παρατήρηση που θα είχα να κάνω είναι ότι κάθε παρόμοια συζήτηση, όπως αυτή που γίνεται σήμερα εδώ, κάθε συζήτηση για το δημόσιο λόγο, για το δικαίωμα στο δημόσιο λόγο είναι στην πραγματικότητα μια διαμάχη για το δημόσιο λόγο.

Δεν υπάρχει καθαρή και άδοξη συζήτηση για το δημόσιο λόγο. Υπάρχουν διαφορετικές γνώμες γύρω από το θέμα και πάντως υπάρχει μια αιώνια διαμάχη γύρω από το λόγο. Αυτό που γίνεται σήμερα εδώ είναι μια συζήτηση - και αυτή εξευγενισμένη ασφαλώς - γύρω από το ποιος έχει το δικαίωμα να μιλάει τελικά. Και με ποιες προϋποθέσεις έχει το δικαίωμα να μιλάει.

Στη διαμάχη, λοιπόν, αυτή γύρω από το λόγο, το ισχυρό μέρος ή τα ισχυρά μέρη επικαλούνται κατά κανόνα την ανάγκη της ρύθμισης, την ανάγκη των κανόνων. Δεν ξέρω κατά πόσο είναι ακριβές αυτό το οποίο θα σας πω αλλιώς πάντως αυτό διαβάζουμε στα βιβλία: τις πρώτες μέρες της Γαλλικής Επανάστασης κυκλοφόρησαν στο Παρίσι 2.000 τίτλοι. Υπήρξε, δηλαδή, μια έκρηξη διεκδίκησης του λόγου τις πρώτες μέρες της Επανάστασης, πρωτοφανής στην ιστορία.

Λίγα χρόνια αργότερα ο Ναπολέων ιδρύει Υπουργείο Προπαγάνδας, θα λέγαμε ίσως - χωρίς να αποτελεί προσβολή - Γραμμα-

τεία Ενημέρωσης, ή Επικοινωνίας γιατί ακριβώς αυτό είναι, προκειμένου να ελέγξει τον Τύπο.

Έτσι λοιπόν επί Ναπολέοντα έχουμε τέσσερις μόνον εφημερίδες, οι οποίες κυκλοφορούν με την άδεια του κράτους. Κατά κάποιο τρόπο ρυθμιζόμενο, τελικά, ήταν το θέμα του δημόσιου λόγου την εποχή εκείνη. Λίγα χρόνια μετά την Γαλλική Επανάσταση, θα μπορούσαμε να πούμε και "λίγες μέρες μετά" γιατί ο χρόνος τότε έτρεχε διαφορετικά, υπήρχαν τέσσερις εφημερίδες.

Αυτό που σας περιέγραψα συμπυκνώνει την αιώνια διαμάχη για το λόγο. Η διαμάχη για το λόγο, κατά τη γνώμη μου, υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει, και Αρχές και εξουσίες θα επικαλούνται την ανάγκη της ρύθμισης και αυτοί οι οποίοι διεκδικούν το δικαίωμα στο λόγο θα αρνούνται την ανάγκη της επιβολής της.

Γύρω από αυτό λοιπόν θα αναπτύσσεται η διαμάχη για το ποιος έχει δικαίωμα να μιλάει, ποιος έχει δικαίωμα να περιγράφει τα πράγματα όπως αυτός νομίζει, και αυτό συνιστά αυτό που εγώ αντιλαμβάνομαι περιγραφή των πραγμάτων δια του Τύπου, δημοσιογραφία, Τύπος, είτε πρόκειται για ηλεκτρονικό Μέσο είτε για έντυπο Μέσο.

Αυτό το οποίο εγώ αντιλαμβάνομαι πάντως ως χειρισμό των δημοσίων θεμάτων από μια κατηγορία δημοσιογράφων, οι οποίοι περιγράφουν τα πράγματα, αναδιοργανώνουν την πληροφορία την οποία στη συνέχεια παραθέτουν ενώπιον της κοινωνίας μέσα από τις διαδικασίες που υπάρχουν στην εποχή μας, δηλαδή τα έντυπα Μέσα που φτάνουν στα περίπτερα. Κάποιοι συμπολίτες μας παίρνουν την απόφαση να πάνε στο περίπτερο, να δώσουν 1,00 € ή 1,50 € να πάρουν μία εφημερίδα, να την διαβάσουν, να συνομιλήσουν, θα έλεγα εγώ, μαζί της. Να κρίνουν, να δεχθούν, να απορρίψουν, να συμπορευτούν μαζί της. Αυτή η σχέση είναι μια ελεύθερη σχέση και κατά τη γνώμη μου καμιά ρύθμιση ή κανόνας δεν μπορεί να υπεισέλθει σε αυτή τη διαδικασία.

Ούτως ή άλλως, αυτό το οποίο φτάνει δια του Τύπου στον αναγνώστη είναι αποτέλεσμα ενός φιλτραρίσματος. Το Μέσο οργανώνει την πληροφορία και, αναδιοργανωμένη πλέον, η πληροφορία εκπέμπεται ή τυπώνεται και κυκλοφορεί. Αλλά το φιλτράρισμα που κάνει η εφημερίδα δεν το κάνει μόνο η εφημερίδα, το κάνει και ο πολίτης ο οποίος διαβάζει.

Έχει και αυτός κρίση, έχει και αυτός ιδεολογικά κριτήρια, έχει και αυτός συμφέροντα, έχει πολιτικές επιλογές· κάποια στιγμή στη ζωή του ψήφισε το Α κόμμα ή το Β κόμμα. Πάντως έχει μια κάποια

γνώση και κρίση ασφαλώς και ανάλογα συμπεριφέρεται.

Η γνώμη μου, λοιπόν, είναι ότι όταν επιδιώκεται η ρύθμιση αυτής της σχέσης πρόκειται για το εξής: μια εξουσία, μια Αρχή κάτι θέλει να κερδίσει μέσα από αυτή τη ρύθμιση. Η θέση μου λοιπόν είναι: όχι στη ρύθμιση ούτε στην αυτορρύθμιση. Είναι έννοιες οι οποίες δεν οδηγούν, δεν εξυπηρετούν τίποτα παρά μόνο τη ματιά από την πλευρά της εξουσίας στον αντίποδα της οποίας πρέπει να κινείται όποιος πραγματικά αναζητεί την αλήθεια και την ελευθερία. Περί τίνος πρόκειται όμως πραγματικά, δηλαδή ποιο είναι αυτό το οποίο θα έπρεπε ή δε θα έπρεπε ένας πολίτης να εύχεται να γίνεται; Έχω τη γνώμη και πιστεύω ότι αυτό κατά ένα μεγάλο μέρος γίνεται, είναι ένα ζήτημα τελικά που το έθεσε ο κ. Παπαγιαννίδης με το δικό του τρόπο, ένα ζήτημα σεβασμού και αυτοσεβασμού.

Δηλαδή, αν η εφημερίδα, η οποία υποχρεωτικά λειτουργεί με κάποια κριτήρια αυτοσεβασμού, κινείται προς την κατεύθυνση αυτή και έχει ένα σεβασμό για τον πολίτη-αναγνώστη, μέσα από τη διαδικασία αυτή προκύπτει μια μορφή ρύθμισης της σχέσης εφημερίδας-αναγνώστη, και πιστεύω ότι αυτό δε θα έπρεπε να διαταραχθεί. Αυτό αρκεί. Τώρα εκ των υστέρων, εάν κάποιος θίγεται μπορεί να απαντήσει, η εφημερίδα οφείλει να "τιμήσει" την απάντηση και βεβαίως η Δικαιοσύνη είναι το έσχατο καταφύγιο. Όπου ένας πολίτης ή πολιτικός μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του.

Συνοπτικά, λοιπόν, εγώ αυτό το οποίο συγκρατώ μελετώντας τα Μέσα όλα αυτά τα χρόνια και ζώντας μέσα στα Μέσα κατά κάποιο τρόπο όλα αυτά τα χρόνια, είναι ότι αυτή η διαμάχη για το λόγο, θα μπορούσαμε να πούμε διαφορετικά η διαμάχη για τα πρωτεία του λόγου, ο πυρήνας της πολιτικής αντιπαράθεσης στην ουσία, δεν πρόκειται να σταματήσει.

Θα συνεχίζεται όσο υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι θα αντιμάχονται για το ποιος θα έχει την εξουσία στα χέρια του ή ποιο κομμάτι της εξουσίας θα έχει στα χέρια του. Και εμείς εδώ όσο θα ζούμε, εύχομαι να είμαστε καλά και να συζητάμε ακριβώς περί ρύθμισης, σεβασμού, αυτοσεβασμού, μη ρύθμισης. Πάντως για να μπορούμε να το κάνουμε αυτό πρέπει να είμαστε αμετάκλητα ταγμένοι στην πλευρά της απόλυτης ελευθερίας του Τύπου.

Να δώσω αμέσως το λόγο στον κύριο Μπάμπη Παπαδημητρίου τον Γενικό Διευθυντή του ραδιοφωνικού σταθμού ΣΚΑΪ αλλήλ

■ Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

και προσφάτως anchorman στον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ.

Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Κάποιος καλός συνάδελφος είχε την καλοσύνη να σχολιάσει το πρόσωπό μου με το γνωστό προσωνύμιο «άνθρωπος για όλες τις δουλειές». Είναι ένας καλός χαρακτηρισμός για το δημοσιογράφο. Ίσως πάλι αυτό είναι που μας διασφαλίζει, κάποτε, ικανοποιητική πρόσβαση στην ιδιότροπη αγορά εργασίας της ενημέρωσης.

Στα πολλιά χρόνια εργασίας μου, κυρίως στην «Καθημερινή», «Το Βήμα» και, βεβαίως, τον «ΣΚΑΪ» έχω πεισθεί απολύτως πως η εξειδίκευση δεν είναι, σε αντίθεση με αυτό που γενικότερα πιστεύουμε, ένας ασφαλής δρόμος. Η εμπειρία μάλιστα στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση, καθώς συνταγματικώς ορίζεται ως «δημόσια υπηρεσία», με έχει πείσει ότι, δυστυχώς, ένας πολύ μεγάλος αριθμός δημοσιογράφων καταλήγει να έχει τις ίδιες ιδιότητες με εκείνες που, καθόλου κολακευτικά, προσδίδουμε σε έναν δημόσιο υπάλληλο.

Συνηθισμένο λάθος, η δημοσιογραφική υπηρεσία ορίζεται ως «λειτουργήμα». Άρα ως έκθεση στη δημόσια αντίληψη που κάθε στιγμή έχει η κοινωνία μας για το «καλό» και το «κακό». Κρίνεται ακόμη ως συμπάρταξη με κάποιες πολιτικές ή ιδεολογικές «δυνάμεις», όπως αποδεικνύει το συχνό ερώτημα στις δημοσιογραφικές αίθουσες «στην υπόθεση Χ, με ποιόν είμαστε». Το χειρότερο όλων είναι όμως ότι παρόμοια είναι η αντίληψη που εκφέρεται και από όργανα παρακολούθησης και τελικού ελέγχου της δεοντολογίας, όπως είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ).

Το αντελήφθην όταν χρειάστηκε να απολογηθώ ενώπιον του Συμβουλίου, για την χρήση παραδοσιακών «γαμοτράγουδων», που γνωστός καλλιτέχνης και παραγωγός εκπομπής του Ραδιοφώνου στη διάρκεια κάποιων Απόκρεων. Δυσκολεύτηκα να πείσω τα μέλη της Αρχής, ότι η αναπαραγωγή αυτού του αναπόσπαστου τμήματος του λαϊκού πολιτισμού, όπως κυκλοφορεί στη διακογραφία και σε ειδικές ησαογραφικές εκδόσεις, δεν θα μπορούσε να υπαχθεί στον «ηθικοπλαστικό» έλεγχό τους.

Εκείνη η «απολογία», μου ενθύμησε στιγμές που πίστευα πως δεν θα ξαναζήσω. Όπως τα συναισθήματα που είχα όταν πληροφορήθηκα ότι ο «φάκελος στην ασφάλεια», που εμπόδιζε την χουντική υπηρεσία έκδοσης διαβατηρίων, περιείχε ως πληροφορία τις εφημερίδες που αγόραζα, για λογαριασμό του πατρός μου, μέχρι

το 1967. Ακόμη κι αυτή τη στιγμή, με τρομάζει η ευκολία με την οποία η «δημόσια λογοκρισία» έρχεται αντιμέτωπη με την επαγγελματική αυτοσυνειδησία. Με τρομάζει επίσης γιατί χρειάστηκε να αναζητήσω πληροφορίες για το παρελθόν των μελών του Συμβουλίου, με αποτέλεσμα να έχω χάσει την εμπιστοσύνη μου στην κρίση του ήδη όταν άνοιξα την πόρτα για να περάσω στο «Απολογητήριο».

Όλα αυτά για να υπογραμμίσω τη μεγάλη αρρώστια που απειλεί τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης, η βιασύνη της «ρετσινιάς», η προσέγγιση της είδησης μέσα από τα κομματικά γυαλιά, η ανασκολόπηση της πραγματικότητας πίσω από ετικέτες για δήθεν «αριστερούς» και «δεξιούς» δημοσιογράφους, η σύγχυση της ερευνητικής δημοσιογραφίας με την υβριστική λιβελλογραφία, το έντεχνο αμάχημα της πληροφόρησης με την καταγγελία του ισχυρογνώμονα συντάκτη της.

Χρειαζόμαστε τεράστιες ποσότητες αυστηρής αυτορρύθμισης. Χρειαζόμαστε επειγόντως ισχυρότατες δόσεις αξιοπιστίας. Για παράδειγμα, καμία αξία δεν έχει για το κοινό των μέσων ενημέρωσης ακόμη και η καλύτερη πληροφορία για έναν ενδεχόμενο κυβερνητικό ανασχηματισμό, αν δεν συνοδευτεί από την οργανωμένη πληροφόρηση για εκείνες τις αλλαγές που θα επέφερε στην κυβερνητική ατζέντα. Άλλη η πληροφόρηση που ενδιαφέρει μερικές εκατοντάδες άτομα στο κέντρο των Αθηνών και διαφορετική εκείνη που επηρεάζει τη ζωή των πολλών, που ελπίζουμε να παραμείνουν «πελάτες» των μέσων ενημέρωσης. Ίσως μάλιστα αυτός να είναι ένας σπουδαίος λόγος για τον οποίο από τον ορισμό των ΜΜΕ πρέπει να αφαιρέσουμε τον προσδιορισμό της θεωρητικής μόνον μαζικότητάς τους.

Το πρόβλημα λοιπόν βρίσκεται στην αξιοπιστία των Μέσων, ξεκινά από την κορυφή και τον πυρήνα της «βιομηχανίας» ενημέρωσης και θα κάνουμε καλά να μην το αποκρύπτουμε. Μας φέρνει αυτό στα χαρακτηριστικά και τη δομή των επιχειρήσεων που οργανώνουν και πωλούν την ενημέρωση. Επιχειρήσεις που έχουν μετόχους – κυρίως όμως «αφεντικά των μήντια» - και οι οποίες, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να έχουν επαρκή έσοδα για να πληρώσουν την καλύτερη ενημέρωση.

Επειδή συχνά είχα την ευκαιρία να συναηλιάσσομαι με τους «μετόχους», μπορώ με ευκολία να σας βεβαιώσω ότι η αναζήτηση κανόνων αξιοπιστίας ξεκινά από τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης μεταξύ των στελεχών και των επιχειρηματιών της ενημέρω-

σης. Η εισαγωγή πολλών επιχειρήσεων ενημέρωσης στο Χρηματιστήριο, με την ελπίδα της οικονομικής τους αυτοδυναμίας, της εισόδου χιλιάδων μετόχων στο κεφάλαιό τους και, τελικά, της μεγαλύτερης διαφάνειας στους πόρους και τη διάθεσή τους δεν έχει αποδώσει τα αναμενόμενα. Όπως δεν απέδωσε άηλωστε και το δήθεν αυστηρό νομοθετικό περιβάλλον του «βασικού μετόχου».

Η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει διατάξεις όχι όμως και κανόνες στους οποίους θα πρέπει να υπακούσουν όσοι θελήσουν να ασχοληθούν με την επιχείρηση της είδησης. Εύκολα το αντιλαμβάνεται κανείς όταν διαπιστώσει ότι κανείς δεν τιμωρείται για τη συστηματική διαστρέβλωση της είδησης, για τον υποβιβασμό της ποιότητας του περιεχομένου, για την εμπάθεια με την οποία υποδαυλίζει το πολιτικό πάθος σε βάρος της κοινωνικής νοημοσύνης. Μέχρι πριν λίγο καιρό, εκείνος που είχε τη δύναμη υπαγόρευε στους πολιτικούς εκπροσώπους της πολιτείας τους «νόμους» στους οποίους επιθυμούσε να «υποταχθεί». Ας ελπίσουμε πως το νέο θεσμικό πλαίσιο θα αποτελέσει απαρχή μιας νέας περιόδου επιχειρηματικής διαφάνειας, αποτελεσματικότητας αληθιά και πειστικής τιμωρίας όσων θα θελήσουν να το βιάσουν.

Σε μια πρόσφατη συζήτηση για την αξία των κανόνων δεοντολογίας που εθελοντικά εφαρμόζει ένα μέσο ενημέρωσης διαπίστωσα το τεράστιο, σχεδόν γραφειοκρατικό, βάρος που αποδίδει σε αυτήν ένας έμπειρος οργανισμός όπως είναι το αγγλικό BBC. Ποιος είναι ο βασικός κανόνας πίσω από κάθε ρύθμιση; Όχι βεβαίως ο φόβος της αγωγής στην οποία θα προσφύγει όποιος θιγεί από την αποκαλυπτική δύναμη της ενημέρωσης. Αληθιά η πεποίθηση πως τα στοιχεία της είδησης αποτελούν οδηγό για την βαθύτερη κατανόηση όλων των διαστάσεων και, τελικώς, για την αναζήτηση της αλήθειας. Έτσι, στο BBC, η τήρηση των κανόνων δεοντολογίας αποτελεί πραγματική άμυνα και διασφάλιση της δημοσιογραφικής ελευθερίας.

Όσο κι αν θα ήθελα να συμφωνήσω με όσους καταγγέλλουν τη «φάμπρικα με τις αγωγές», διστάζω να το κάνω όσο η «δική» μας πλευρά συντηρεί τη «φάμπρικα με τη συκοφαντία». Δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο εύκολο είναι να εξευτελίσω κάποιον, ανάμεσα σε δύο ραδιοφωνικές φρασούλες, ένα «μουσικό χαλί» και μια ανταλλαγή αυτάρεσκης επιβεβαίωσης με τον κατάλληλο καλεσμένο.

Η δεοντολογία απαιτεί μόρφωση, προσαρμογή σε νέα δεδομέ-

να, συζήτηση εσωτερική και έλεγχο από τους αναγνώστες, ακροατές, θεατές. Η εφαρμογή της χρειάζεται πολύ περισσότερο (και δυσκολότερη) δουλειά από την εγκατάλειψή της στο όνομα της «ελευθερίας», της «αποκάθιψης» και της «κριτικής». Η καταπάτηση των δικαιωμάτων όσων γίνονται υποκείμενα της ειδησεογραφίας είναι μια εύκολη συνήθεια που δυστυχώς πληρώνει «εύκολο χρήμα».

Σε τελευταία ανάλυση, η χώρα μας και το επάγγελμά μας δεν διαθέτουν σύστημα «checks and balances», έναν πολιτισμό αυτοεκτίμησης και πραγματικής τιμωρίας για πραγματικά σφάλματα. Εξίσου συχνά χάνουμε και τον έλεγχο και τους «καλούς τρόπους», τόσο απαραίτητοι για την κοινωνική μας συνύπαρξη.

Χρειάζεται λοιπόν καλύτερη εσωτερική λειτουργία και λιγότερος εξωτερικός έλεγχος. Αν οι δημοσιογράφοι ενός μέσου πειστούν ότι «σε αυτό το μαγαζί δεν τα κάνουμε αυτά...», όσα δηλαδή με τόση ευκολία κάνουν οι πολλοί, τότε θα έχουμε ξεκινήσει για κάτι καλύτερο. Απέχουμε, δυστυχώς, πολύ από αυτό το σημείο εκκίνησης.

Η αυτορρύθμιση είναι μια δύσκολη και περίπλοκη διαδικασία. Απαιτεί μακρά εμπειρία, διαφανείς κανόνες και, κυρίως, την τιμωρία της αγοράς των «πελατών» της ενημέρωσης. Για να μπορέσουν όμως, αυτοί, να κρίνουν, χρειάζεται μέτρο σύγκρισης και πρότυπο. Ένα δημόσιο σύστημα ενημέρωσης, η συστηματική διαφάνεια πολιτικών και επιχειρήσεων και ο σεβασμός της κοινωνίας μας απέναντι σε όσους «πράττουν το καλό» σίγουρα θα επιταχύνουν την προσαρμογή μας. Όπως θα συμβεί εφόσον οι νέοι που διδάσκονται τα μέσα ενημέρωσης ενσωματώσουν τις αξίες αυτές, έστω και δίπλα στη δικαιολογημένη αναζήτηση της «δόξας».

Πιθανότατα, η συμβολή ενός ανοικτού δικτύου ενημέρωσης, όπως αυτών που προσφέρει ήδη το ίντερνετ, να μας οδηγήσουν ταχύτερα στο στόχο αυτόν. Κι αν σωρευούνται, για την ώρα, όλες οι αδυναμίες του παραδοσιακού συστήματος ενημέρωσης και στο ηλεκτρονικό του αδερφάκι.

Να σημειώσω τέλος τον καθοριστικό ρόλο των συλλογικών οργάνων της πολιτείας, των επαγγελμάτων και των κινήσεων πολιτών. Αν η Βουλή δεν είναι σε θέση να διεκπεραιώσει με τρόπο κατανοητό από τους πολλούς – άρα θελητικό, επομένως όχι βερμαλιστικό και κομματικοποιημένο – το έργο ελέγχου και νομιμοποίησης, δύσκολα θα μπορέσουν να το κάνουν γι αυτήν τα μέσα ενημέρωσης. Όταν δεν υπάρχει αυτορρύθμιση – ίσως μάλιστα κι

αυτοσεβασμός – των πολιτικών στα παράθυρα και τις πλατείες, πως να μη δικαιολογήσουμε τον εξευτελισμό της δεοντολογίας;

Η τιμωρία σε όλες αυτές τις συμπεριφορές βρίσκεται προ των πυλών. Η επικοινωνία των νεότερων και ικανότερων με την χρήση άηλων νεωτερικών μέσων ενημέρωσης προδιαγράφει το στίγμα των πραγμάτων που έρχονται. Προσέξτε την χρήση των «ηλεκτρονικών ημερολογίων», ενημερωθείτε για την παρακολούθηση που κάνουν ήδη έμπειροι πολιτικοί οργανισμοί στις μεγάλες χώρες στον κόσμο του blogging και θα έχετε μια καλή ιδέα της νέας ενημέρωσης.

Τελικά, η εμμονή μας σε μια δημοσιογραφία υποταγμένης στο προφανές και αποσπασματικό, θα ξεπεραστεί από τα ίδια τα πράγματα και την ανάγκη της κοινής γνώμης για μια ενημέρωση που μεταφέρει γνώση, κρίση και ιδέες. Ζούμε σε έναν κόσμο βαθύτερων γνώσεων, πολυήλικων διαδικασιών, έναν κόσμο ανοικτό. Ένα σύστημα κλειστό και φοβισμένο όπως αυτό που συντηρούμε, ακόμη σήμερα, στην χώρα μας είναι καταδικασμένο. Όσο ενωρίτερα έρθει το τέλος του, τόσο το καλύτερο.

Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

Σας ευχαριστώ πολύ κύριε Παπαδημητρίου. Έχω την αίσθηση ότι ανοίγοντας τη συζήτηση αυτή τη στιγμή δεν θα πρέπει να περιμένουμε ντε και καλά ερωτήσεις. Έτσι αλλιώς θα μπορεί πραγματικά να υπάρξουν οι τοποθετήσεις στο τόσο ζωτικό θέμα που συζητάμε. Μία πάρα πολύ μικρή διευκρίνιση αν μου επιτρέπετε κύριε Καθηγητά. Κατά κανένα τρόπο μιλώντας για αυτορρύθμιση και κατά κάποιο τρόπο υπερασπιζόμενος την αυτοδέσμευση δεν είχα στο μυαλό μου πολιτικώς ορθή στάση. Και στα πιο δημοκρατικά συστήματα στην κοινωνία των πολιτών εν πάση περιπτώσει η αίσθηση του ότι υπάρχει αυτοδέσμευση και ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει εάν δεν υπάρχει αυτοδέσμευση είναι δεδομένη, είναι επαρκής.

Και δεν είναι καθόλου ίσως περίεργο το γεγονός ότι στο διαδίκτυο από την πρώτη-πρώτη κιόλας στιγμή ετέθη net ticket, ετέθη ένα θέμα ακριβώς ετικέτας του πως ακριβώς θα μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις απεριόριστες της πραγματικά εκπληκτικές δυνατότητες που αυτός ο καινούργιος τρόπος επικοινωνίας δημιουργούσε.

Λοιπόν παρακαλώ πάρα πολύ τοποθετήσεις ουσιαστικές, ριζικές και προκλητικές ανάλογες με αυτές που ακούσαμε μέχρι τώρα. Η κυρία Παπαδά.

Εγώ έχω δυο παρατηρήσεις και μία ερώτηση. Οι δύο είναι να ευχαριστήσω και τους τέσσερίς σας γιατί ο καθένας στο λόγο του και στην προσέγγισή του είχε μία γοντεία πέρα από το περιεχόμενο.

Να πω ότι πλέον νομίζω ότι η λέξη αυτορρύθμιση θα φύγει από το λεξιλόγιό μου μετά από αυτά που άκουσα. Ήταν πειστικότεροι και ο κύριος Παπαγιαννίδης και ο κύριος Κουσουλής ως προς την έννοια αυτής της λέξης τουλάχιστον στο χώρο μας.

Και μία ερώτηση, κατά τη θητεία μου ως Γενικής Γραμματέως θέση με την οποία με έχει τιμήσει ο κύριος Ρουσόπουλος όλοι οι φορείς που ήρθαν σε μένα ζητούνε ρύθμιση. Θα ήθελα να μου πείτε που οφείλεται το γεγονός ότι όλοι θέλουν ρύθμιση. Στο ότι η κοινωνία μας ή οι φορείς ή ο χώρος στερείται, εντοπίζεται, δεν αντέχουμε στο διάλογο; Αυτό είναι το ερώτημά μου και η απορία μου. Ευχαριστώ πάρα πολύ!

Ζητούν ρύθμιση. Τι είδους ρύθμιση ζητούν; Δηλαδή περί ποίων πραγμάτων ζητούν ρύθμιση; Και κανόνες να τεθούν από ποια πλευρά; Για ποιο λόγο; Υπέρ ποίων; Υπέρ ποίων συμφερόντων ζητούν ρύθμιση;

Δεν υπάρχει θα έλεγα— πως θα το λέγαμε — κάποια ιδεατή αναζήτηση κανόνων και ρύθμισης. Η αίτηση της ρύθμισης γίνεται πάντοτε από κάποια πλευρά, υπό κάποια ματιά και υπό κάποιο κριτήριο. Τι είδους ρυθμίσεις λοιπόν; Όχι επί του περιεχομένου, όμως από ποιες πλευρές οι ρυθμίσεις;

Θα σας πω εγώ ένα παράδειγμα :σε μία πόλη υπάρχει as πούμε μία επαρχιακή ημερήσια εφημερίδα και λέει ο κύριος που έχει την επαρχιακή ημερήσια εφημερίδα «δεν μπορεί να επιτρέπεται και μια άλλη ακόμα ημερήσια εφημερίδα». Αυτό είναι μία ρύθμιση:ναι ή όχι;

Μπορεί αυτό να το ζητήσει κάποιος ισχυρός, γιατί πρόκειται περί διαρκούς διαμάχης. «Αφού κύριε, έχω εγώ το δικαίωμα στο λόγο, γιατί να υπάρξει και άλλος ένας να έχει το δικαίωμα στο λόγο; Αφού έτσι διαμορφώθηκαν οι συνθήκες στην ιστορία, γιατί στην πόλη μου να υπάρξει και δεύτερη ημερήσια εφημερίδα»;

Απαγορεύστε λοιπόν την συσσώρευση του Τύπου να μην υπάρχει η δεύτερη έκδοση! Αυτό είναι μία ρύθμιση. Ο ενδιαφερόμενος δεν πρόκειται να σας πει «υπερασπιστείτε τα συμφέροντά μου». Θα σας πει «ξέρετε, πρέπει να ρυθμιστεί το θέμα γιατί πως

■ **Κα ΠΑΠΑΔΑ**

■ **Λ. ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ**

Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

θα γίνει δεν είναι πολλές οι διαφημίσεις, ασκούνται επιρροές, υπάρχει μαύρο χρήμα το οποίο κυκλοφορεί, δεν μπορούν να βγουν τα έντυπα, οι πολλές τηλεοράσεις δεν αντέχουν!»

Ρύθμιση είναι αλλιά κάτω από κάθε ρύθμιση υπάρχει μία κρυφή αναζήτηση εξουσίας.

Αυτό είναι ζαβολιά! Είχα πει ότι θα διαβάσω απλώς μία επιστολή κατατεθειμένη. Όμως καταλαβαίνω της κυρίας Παπαδά όχι απλώς το ερώτημα, αλλιά το άγχος μπροστά στα αιτήματα ρύθμισης.

Γιατί όταν κάποιος είναι Κυβέρνηση, όταν είναι administration/ κυβερνώσα διοίκηση σε μία χώρα η οποία βασικά στηρίζεται σε «ρυθμίσεις» τι κάνει; Όταν ιδρύθηκε το βασίλειο της Ελλάδος – ή μάλλον δημοκρατία ήταν, στην αρχή – το μεν πρώτο δικαστήριο που ιδρύθηκε ήταν το «Κριτήριο των λειών και γαιών», αλλιά από τα πρώτα νομοθετήματα ήταν οι απονομές συντάξεων. Θα μου πείτε τι σχέση έχει αυτό με την ερώτηση; Έχει! Ο ρωμαίος, ο γραικός, ο Έλληνα πρώτο πράγμα που έκανε μόλις βρέθηκε ανεξάρτητος ήταν να φτιάξει ένα δικαστήριο για το διαγούμισμα του πλιάτσικου (αυτές είναι οι λείες) και για την αρπαγή της γης, (αυτές είναι οι γαίες). Το αμέσως δεύτερο που έκανε ήταν να πει «εγώ έκανα κάτι λαμπρό, είμαι αγωνιστής, και χρειάζομαι σύνταξη». Άρα να απευθυνθεί σε γκουβέρνο, ζητώντας. Οπότε όταν έρχεται σε σας κάποιος και γυρεύει ρύθμιση είναι ασφαλώς ένα θέμα.

Αφού δε το γυρεύουν πολλοί – και δημοκρατία έχουμε – αυτό που ζητείται από πολλούς θα πει ότι είναι σωστό! Πως λοιπόν απαντά κανείς στο αίτημα για ρυθμίσεις; Αφού είπα τις θέσεις τις οποίες πιστεύω βαθύτερα και βλέποντας ότι υπάρχει ένα ζήτημα στην πολιτική εξουσία, θα πρότεινα να εξηγήτε στους αιτούντες τι αληθινά κάνουν: ρύθμιση είναι να σιωπήσει κάποιος για να μπορέσει κάποιος άλλος να εκφραστεί. Ας φέρουμε δυο παραδείγματα. Υπήρξε μια μέρα που συνέβαιναν διάφορα πράγματα στο μέτωπο που μάθαμε και αναλύουμε (τόσο ρηχά) ως μέτωπο «των ομολόγων». Την προηγούμενη μέρα, δεν ήταν καν γνωστό το θέμα! Την επομένη, με κάποιους δυσάρεστους τρόπους, έγινε δημόσιο κτήμα: και από κει και πέρα all hell broke loose – χάος!. Μια προηγούμενη φορά ήταν μια μέρα όπου είχε υποβληθεί μία τροπολογία ρύθμισης μιας κτηματοπολεοδομικής διαφοράς στην Χαλκιδική. Και είχε γίνει δεκτή από τον ναό της δημοκρατίας, τη Βουλή.

Την ακριβώς προηγούμενη μέρα κανείς δεν ήξερε ούτε το θέμα, ούτε τη ρύθμιση (πολύ ενδιαφέρουσα ρύθμιση), ούτε τα προβλήματα της. Την επόμενη μέρα, το μάθαμε όλοι! Εννέα νοματαίοι χάσανε το πολιτικό τους κεφάλι, συνέβησαν διάφορα.

Είμαι απόλυτα βέβαιος ότι και τη μία φορά και την άλλη μία «σωστή» ρυθμιστική παρέμβαση θα είχε χαμηλώσει τα πράγματα. Θα είχε πει «Κάτσε να δούμε πρώτα τι ακριβώς συμβαίνει στην Χαλκιδική»; «Τι ακριβώς είναι τα δομημένα ομόλογα, που με τεράστια ρηχότητα όλοι αναλύουμε»;

Μέχρι να προκύψει η αλήθεια θα είχαμε όλοι πεθάνει: ο λόρδος Κέυνς έχει πει το μόνο σοβαρό πράγμα στο δημόσιο λόγο, ότι long-term we are all dead. Θα ήταν δε πολύ σημαντικό το αίτημα και πάρα πολύ δίκαιο το αίτημα να περιμένουμε και στο ζήτημα των ομοιόλογων, τώρα, και στην τροπολογία του Πόρτο Καρράς, τότε, να αναλυθεί σωστά και διεξοδικά η κατάσταση. Ντουζίνες δικηγόρων – εκτός από δημοσιογράφος είμαι και δικηγόρος – θα μπορούσαν να αποκερδαίνουν τα προς το ζην γενεών, μέχρι να καταλάβουν ακριβώς τι έχει συμβεί. Και ο δημόσιος έλεγχος θα εξατμιζόταν.

Ο Τύπος είναι ένα άγριο πράγμα, ένα βίαιο πράγμα. Επισημαίνω βέβαια πως και η Δημοκρατία είναι ένα άγριο πράγμα, ένα βίαιο πράγμα: μαζεύονται 300 ή 14 νοματαίοι στην Βουλή, μέσα από μία διαδικασία διασκέπτονται και ψηφίζουν κάτι – οπότε αλληιάζει η ζωή μου, η ζωή σας, όλων μας!

Το πρόβλημα είναι ότι η μεν κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι ένα τρισάθλιο πολίτευμα, κάλλιον του οποίου δεν έχει όμως βρεθεί. Ο δε Τύπος είναι η μόνη εγγύηση ότι οι εξουσίες, δημοκρατικές ή μη, ασκούμενες έχουν απέναντί τους κάτι που δαγκώνει. Έναν ελεγκτή για λογαριασμό του άτυχου πολίτη ο οποίος μόνο μία φορά τα τέσσερα ή τρεισήμισι ή τρία χρόνια μπορεί να κρίνει και να αποφανθεί αληθινώς.

Αυτό θα τοημούσα να έλεγα αν ο πολίτης μου γύρευε «ρύθμιση» για τον Τύπο. Τώρα αν αυτός, που είχε έρθει στο γραφείο μου και μου γύρευε ρύθμιση, φώναζε πολύ...

Παίρνω σαν αφορμή – επειδή δεν πάει συχνά το μυαλό μας σε ορισμένα παρόμοια ζητήματα – αυτό που είπε ο κ. Παπαγιαννίδης, ότι ο Τύπος είναι ένα βίαιο πράγμα. Είναι πράγματι έτσι.

Και μάλλον με πολύ ήπιο τρόπο το περιγράφει. Εγώ όμως θα

■ **Λ. ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ**

πήγαινα λίγο πιο πέρα τη σκέψη και θα έστρεφα στο εξής τη ματιά σας. Ότι η διαμάχη για το λόγο ήταν πάντοτε έτσι. Αν μπορούσαμε να μεταφερθούμε as πούμε 500 χρόνια π.Χ. στην Περσία, αν κάποιος τολμούσε όχι να ζητήσει το λόγο αλλά αν απλώς σήκωνε τα μάτια του, δηλαδή επιδίωκε μία επικοινωνία με την εξουσία και κατά κάποιο τρόπο συμβολικό έλεγε στον απέναντι «ζητώ το λόγο», του είχαν πάρει επί τόπου το κεφάλι!

Έτσι δεν συνέβαινε; Θα ήταν στην πραγματικότητα μία διεκδίκηση παρουσίας, και λόγου ενδεχομένως, η οποία όμως δεν ευδοκίμησε στην κοινωνία εκείνη ποτέ. Την ίδια στιγμή στην αρχαία Αθήνα ο Όμηρος περιγράφει ότι συζητούσαν, λέει, πριν πάνε να επιτεθούν στην Τροία και σκκώνονταν διάφοροι περίεργοι τύποι και έλεγαν τη γνώμη τους: δεν τους πήρανε το κεφάλι!

Γι αυτό και το πράγμα κύλησε διαφορετικά. Στην αρχαία Αθήνα, πάντως, μην ξεχνούμε ότι όταν κάποιος είχε κυριαρχία στο λόγο ψήφισαν κάποια στιγμή την εξορία του. Είναι μία διαδικασία ρύθμισης και στην μία περίπτωση και στην άλλη!

Έτσι λοιπόν λειτουργούν πάντα οι κοινωνίες, όταν εγείρεται το ζήτημα του λόγου. Κατά τη γνώμη μου ο πυρήνας της εξουσίας κάνει ώστε να υπάρχει μία αιώνια διαμάχη γύρω από το ζήτημα. Και θα είναι βίαιη, άλλο αν δε θα χύνεται αίμα επειδή έχουμε κάποιους κανόνες.

ΑΚΡΟΑΤΡΙΑ

Κατ' αρχάς θέλω να σας ευχαριστήσω και εγώ. Είμαι από το Quick και ήμουνα αρκετά κουρασμένη και ευχαριστώ πάρα πολύ για τις ζωντανές και πάρα πολύ ενδιαφέρουσες τοποθετήσεις, ξύπνησα πάλη.

Θα ήθελα να σας ρωτήσω ή να εκφράσω αυτή την άποψη και ερώτηση, η ανάγκη για ρύθμιση την έχω και εγώ, την έχουσε πάρα πολλοί εδώ όχι μόνο η κυρία Παπαδά, δεν είναι ή δεν προέρχεται και από μία συγκεχυμένη ανασφάλεια; Ανασφάλεια του ρόλου, τι ρόλο έχει ο δημοσιογράφος σήμερα, τι ρόλο παίζουν τι ρόλο έχουσε τα μέσα και τη πραγματικά κάνουν as πούμε σε αυτή την κοινωνία και σε αυτό το πολιτικό σύστημα.

Με άλλα λόγια παλαιότερα ήτανε πολύ εύκολα. Ή ήμουνα υπέρ ή κατά. Σήμερα όμως τα μέσα έχουσε μία πολιτική ευθύνη, ένα πολιτικό ρόλο. Δεν είναι ενημερώνουν και επικοινωνούν μόνο. Αυτό ξέρουμε εδώ και 20 χρόνια αλλά κατασκευάζονται και ειδήσεις, κατασκευάζουν και νέα.

Δεν είναι το θέμα ότι έχουμε όλοι μία συγκεχυμένη ανασφάλεια σε αυτό το τοπίο που αλλιάζει συνεχώς; Τι κάνουμε, τι είναι το καλό και τι είναι το κακό; Τι είναι η έννοια της ποιότητας και τι σημαίνει δεοντολογία και τι σημαίνει και ευθύνη; Μία ερώτηση.

Ευχαριστώ πολύ!

Με ποια λογική όμως αυτοί οι κατασκευαστές των ειδήσεων από την άλληλη τη μεριά ζητάνε οπωσδήποτε κάποιος άλλιος να ρυθμίσει τον τρόπο με τον θα κατασκευάζουμε; Η αγωνία της κυρίας Παπαδά είναι ακριβώς αυτό, ότι μου ζητάνε αυτοί ακριβώς οι κατασκευαστές των ειδήσεων μου ζητάνε ακόμα περισσότερες ρυθμίσεις.

Να σας πω κάτι; Εσείς κι εγώ και όλοι μας, μία φορά κάθε τέσσερα χρόνια με την ζούρλια που δέρνει τον καθένα από μας πάμε και ψηφίζουμε και βγάζουμε μία Κυβέρνηση. Η Κυβέρνηση αυτή, ξέρετε, την οποία συνήθως έχουμε την τάση στην Ελλάδα να την παίρνουμε στα ελαφρά, μπορεί να κάνει πολλά τρομακτικά και βαριά πράγματα.

Άλλες Κυβερνήσεις μπορούν να κάνουν ακόμα τρομακτικότερα και βαρύτερα: μία τους μπορεί να κάνει και πυρηνικό μπούμ και γεια σας!. Ας γυρίσουμε όμως στα δικά μας: δεχόμαστε ότι έχετε την ωριμότητα εσείς και εγώ και κάθε πολίτης να αποφασίσετε αν ο Καραμανλής θα κάνει πόλεμο ή θα οδηγήσει πόλεμο στο Αιγαίο, όπως ο Ερντογάν από την εκεί πλευρά.

Αν το σπιτάκι σας ή το τεράστιο κτήμα σας θα απαηλοτριωθεί. Βαριά πράγματα Ο πόλεμος μπορεί να είναι κάτι μακρινό, όμως το σπιτάκι σας ή το κτήμα σας στο χωριό είναι πολύ συγκεκριμένο. Προσέξτε λοιπόν: αυτά μπορεί να τα αποφασίσει η Κυβέρνηση που εσείς και εγώ ψήφισαμε. Με την ίδια λοιπόν δυνατότητα ευθυκρισίας μπορείτε να αποφασίσετε ότι είμαι άθλιος – και, αν είμαι στο ραδιόφωνο θα κάνετε ένα τικ και θα ακούστε άλλον, αν είμαι στην τηλεόραση θα κάνετε κλικ, κλικ και θα zapάρετε, αν είμαι στην εφημερίδα, μην την ξαναπάρετε! Εγώ θα αποφασίσω αντιστοίχως.

Δεν υπάρχει άλλη άμυνα! Οι ενδιάμεσες άμυνες δεν είναι άμυνες, είναι μόνο προσπάθεια αποφυγής της ελευθερίας. Η ελευθερία είναι κακόν πράγμα, επικίνδυνο, κοστίζει; Ας την κόψουμε! Νομίζω όμως ότι θα είναι χειρότερα έτσι.

■ Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

■ Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

ΑΚΡΟΑΤΗΣ

Μέσα στην κοινωνία είναι αλήθεια συζητιέται έχει τραυματιστεί η αξιοπρέπεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Αυτό να μην πάρει άλλη μορφή αυτός ο τραυματίας. Μήπως δημοσιογραφική δεοντολογία που κατά τη γνώμη μου δεν λειτουργεί όπως πρέπει, μπορούσε να παίξει ένα σημαντικό ρόλο για να χτιστεί η αξιοπρέπεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης όπως πρέπει

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Εγώ ήθελα να πω μόνο ένα πράγμα ίσως επειδή το παρέλειψα προηγουμένως και ελπίζω να απαντά εν μέρει και σε αυτό που λέτε...

Νομίζω ότι τα πολλή περί ρυθμίσεων είναι γενικώς πάντοτε δημιουργούν ένα φόβο. Από την άλλη μεριά δεν έχουμε στοιχειώδεις ρυθμίσεις. Και αυτό δεν αφορά βεβαίως το άρθρο 14 του Συντάγματος που δόξα το Θεό βοηθεί την ελευθερία του τύπου με τον τρόπο που τη βοηθεί.

Ο τύπος εξαρτάται πολύ λιγότερο βεβαίως από οποιονδήποτε κυβερνητικό παράγοντα και πολύ περισσότερο από τους μετόχους ή τους εν δυνάμει επενδυτές οι οποίοι θα έρθουν εδώ να φροντίσουν τα υπόλοιπα. Αντιθέτως πιστεύω ότι αυτό που λείπει στην Ελλάδα είναι ότι έχουμε πάρα πολλές ρυθμίσεις σε λεπτομέρεια, δεν έχουμε γενικές ρυθμίσεις οι οποίες να αφήνουν από κει και πέρα περιθώριο αμφισβήτησης.

Δεν αντιλαμβάνομαι γιατί πρέπει να παθαίνει πανικό ο αρχισυντάκτης βάρδιας μην τυχόν και ξεχάσει να βάλει τη μάσκα σε παιδιά, διότι κάποια στιγμή του είπαν παιδιά δεν πρέπει να δείχνουμε στην τηλεόραση, με αποτέλεσμα είχαμε ένα πολύ όμορφο θέμα με παιδιά να διασκεδάζουν να λένε πολύ ωραία πράγματα κλπ και ξαφνικά τα βλέπω όλα μαρκαρισμένα.

Ενώ η ρύθμιση που έχει γίνει και που προστατεύει βεβαίως τα αυτονόητα δικαιώματα μιας κοινωνίας που σέβεται τον εαυτό της και βεβαίως των παιδιών λείπει κάτι διαφορετικό και λείπει κάτι συγκεκριμένο. Αλλά το οποίο είτε δε το μαθαίνουν στο Πανεπιστήμιο κύριε Πρόεδρε, είτε δε τους το μαθαίνει ο αρχισυντάκτης τους, είτε δεν υπάρχει ποινή.

Αν οι κανόνες είναι απλοί και είναι κανόνες ανοικτοί η Κυβέρνηση αντί να κυνηγάει με διάφορους τρόπους τον οποιονδήποτε άλλο να παράσχει υπηρεσίες νομικής υποστήριξης στους πολίτες οι οποίοι θίγονται. Και να μην το κάνουν αυτό μόνοι τους ή οι δικη-

γόροι οι οποίοι θέλουν να πάρουν και τη σχετική αμοιβή από τις αγωγές που θα εκδικάσουν.

Άρα, λένω ότι δόξα το Θεό κανόνες υπάρχουνε, τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι γραμμένα εδώ και πολύ καιρό και μπορεί ο καθένας να τα προμηθευτεί πάρα πολύ εύκολα. Αυτά δεν τηρούνται. Έτσι; Και δεν είναι πρόσχημα ότι επειδή ο άνθρωπος αυτή την περίοδο είναι Υπουργός δεν έχει δικαίωμα να έχει τα δικαιώματα των ανθρώπων και δεν το λένω επειδή εγώ έχω δουλέψει και από τις δυο πλευρές αυτής της υπόθεσης.

Αλλά νομίζω ότι απλώς ξεπερνάμε τον εαυτό μας εάν γι' αυτό το πράγμα εγώ και τα κορίτσια στην παρέα και στα παράθυρα έχουμε πάρει τη σχετική εντολή. Και όλος ο κόσμος από κάτω που διασκεδάζει με αυτό το πράγμα το οποίο λένε ότι κάνουμε ως λειτούργημα είναι ο ίδιος κόσμος που ευτυχώς έχει την εξυπνάδα όταν βρεθεί μπροστά στην κάλη να κρίνει με πιο ψύχραιμο τρόπο.

Και αυτοί που λένε ότι κρίνει με την τσέπη εγώ θα σας πω ένα πράγμα, ευτυχώς διότι τουλάχιστον η τσέπη έχει ορθολογισμό και απαιτεί μία πιο συντηρητική αντίληψη στο τι βλακείες θα κάνω...πόσο συχνά, δόξα το Θεό τα ξοδεύουμε όλα με τη μία.

Δυο πράγματα. Δεοντολογία, αξιοπρέπεια του Τύπου.

Οπωσδήποτε ναι στην δεοντολογία. Τι είναι όμως η δεοντολογία; Έχω δύο παιδιά που πάνε στο σχολείο και τους είπαν όταν ξεκινούσαν την τρίτη Δημοτικού «λοιπόν, παιδιά στο σχολείο αυτό δεν κάνουμε, εκείνο δεν κάνουμε, το τρίτο δεν κάνουμε». Γύρισαν πίσω και μας είπαν «αυτό είναι καταπίεση». Άντε τώρα να εξηγήσεις ότι δεοντολογία είναι ένα corpus κανόνων το οποίο το ανεβάζουμε ψηλά, η κάθε κοινωνία με τον δικό της τρόπο.

Στην Αγγλία ο Lord Something που είναι σίγουρα Πρόεδρος της Επιτροπής Δεοντολογίας γίνεται αποδεκτός, επειδή η αγγλική κοινωνία αποδέχεται εύκολα ότι οι πιο πάνω είναι πιο καλοί. Στην Ελλάδα είναι πιο δύσκολο το πράγμα! Η δεοντολογία όμως είναι δεοντολογία και ο κώδικας είναι κώδικας, όταν προνοεί πράγματα που αποδέχομαι. Εφαρμόζω την δεοντολογία κυρίως επειδή όταν πιάνω το μολύβι μου για να γράψω ή το μικρόφωνο ή τι άλλο στην τηλεόραση για να εκφραστώ, έχω μία συγκλονιστική ευθύνη. Ότι μιλάω σε σας και σε σας και σε σας. Αυτοδεσμεύομαι εγώ γιατί είναι σημαντικό πράγμα να μην εξευτελίζεις τα παιδιά, να μην καταχράσαι του ανθρωπίνου πόνου, να μην λες ψέματα και ούτω καθεξής.

■ Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Μακρηγορώ, αλλά θέλω να σας παρακαλέσω να θυμηθείτε μια μέρα σηµαδιακή για την αξιοπρέπεια του Τύπου. Κάποια μέρα, που ήεεε, δυο αεροπλάνα γεµάτα από κηροζίνη πέσανε σε δυο πύργους και κατέρρευσαν οι πύργοι και έγινε µεγάλο διεθνές σοκ. Είµαι εξ αυτών που, χωρίς να αγαπώ πάρα πολύ την Αµερικανική ∆ηµοκρατία, αισθάνθηκα εξαιρετικά αλληλεγγυος προς τον Αµερικανικό λαό και έννοιωσα εξαιρετική φρίκη προς αυτό το φρικτό πράγμα που µε φρικτό τρόπο συνέβη. ∆ιαβάζω τον αγγλοσαξωνικό και τον Αµερικανικό πολύ περισσότερο Τύπο τακτικά, και παρακολούθησα να συµβαίνουν πολλή δύσάρεστα πράγµατα µετά. Έγιναν ωραίες κηδείες, έγιναν εντυπωσιακές τελετές, έγινε Γκουαντάναµο, έγινε ένας πόλεµος, έγινε ένας δεύτερος, έγιναν περίεργες νοµοθετικές ρυθµίσεις – και διάβαζα εγώ τις εφηµερίδες που διαβάζω και θαυµάζω, τους New York Times, την Washington Post και έβλεπα τα διεθνή κανάλια.

Κι έλεγα «βρε παιδιά, αυτό το Γκουαντάναµο περίεργο µου φαίνεται» (και ήµουν θυµίζω µε τους Αµερικανούς και εναντίον των Αράβων που είχαν ρίξει τους πύργους)! Σιγά-σιγά από ένα σηµείο και πέρα άρχισα να κλονίζοµαι. Και διηρωτώµην: «δεν θα βρεθεί κάποιος από τους µεγάλους νοµικούς - γιατί οι Αµερικανοί και οι Αγγλοσαξωνες εν γένει έχουν πάρα πολύ µεγάλους νοµικούς, ισχυρότατους στη διανοητική τους και στην ηθική τους παρουσία – δεν θα βρεθεί κάποιος να πει ότι αυτά τα πράγµατα του Γκουαντάναµο είναι περίεργα για το δικό τους σύστηµα όχι το δικό µου, ούτε για των Αράβων;». Και πενούσαν οι μήνες και ήταν αξιοπρεπέστατος ο διεθνής Τύπος. Μα πολύ αξιοπρεπής! Και οι NYT και η Washington Post. Και συνεχίζουν να είναι αξιοπρεπέστατοι.

Πέρασαν 14 μήνες έως ότου στην International Herald Tribune, εκεί που εισρέουν όλες οι αξιοπρέπειες µαζί, βγήκε ένα µικρό columnη δανεισµένο από Αγγλία. Έλεγε: « ναι, δεν είναι πολύ καλό νοµικά, δεν είναι πολύ συνεκτικό µε την παράδοσή µας το σύστηµα Γκουαντάναµο».. Και πέρασαν 3 χρόνια µέχρις ότου είδαµε leaders/κύρια άρθρα στην κεντρική σελίδα των New York Times, στη σελίδα των άρθρων που έλεγε we have created in Guantanamo a monster.

Λοιπόν δεν ξέρω αν η αξιοπρέπεια είναι αναγκαστικά καλό πράγμα. Λίγη ωµότητα καµιά φορά κάνει περισσότερο καλό, προκειµένου να διαλύει τη σοβαροφάνεια κάτω από την οποία µπορεί να κρύβονται φοβερά πράγµατα. Σήµερα αν πάρετε τον Αµερικανικό Τύπο είναι διαπρύσιος εναντίον της καταπίεσεως των ανθρωπι-

νων δικαιωμάτων και των Ειδικών Δικαστηρίων και του Γκουαντάναμο. Σήμερα, μόνον, όμως...

Λοιπόν νομίζω ότι ήταν μια πάρα πολύ ωραία, ζωντανή συζήτηση, ακούστηκαν πολύ ενδιαφέρουσες απόψεις, ολοκληρώνουμε όμως και παραχωρούμε τις θέσεις μας στον κύριο Υπουργό.

Εγώ θα ήθελα να πω πολλά πράγματα στην προηγούμενη συζήτηση και να συμμετάσχω όπως ο Μπάμπης Παπαδημητρίου, είπε πολύ σωστά, ο υπουργός δεν έχει δικαίωμα τελικά να πει πολλά πράγματα. Είναι υποχρεωμένος να ακολουθήσω κάποιους κανόνες. Αν, ας πούμε, ο υπουργός μιλούσε για ουτοπίες ή χίμαιρες θα παρεξηγείτο. Και δεν περίμενα να κατέβουν οι εισηγητές από το βήμα, ώστε να μην μπορούν να μου απαντήσουν.

Εάν έλεγα στον αγαπητό Αντώνη Παπαγιαννίδη, "μα Αντώνη, γιατί συγκρίνεις την Κυβέρνηση που εκλέγει ο λαός με την εφημερίδα που αγοράζει; Γιατί έχεις την ψευδαίσθηση ότι είναι το ίδιο; Είναι ίδιες, ίσες αυτές οι εξουσίες; Δεν είναι έτσι τα πράγματα στο δημοκρατικό πολίτευμα", πάλι θα παρεξηγείτο γιατί το είπε ο υπουργός, άρα παίρνει μια άλλη διάσταση. Και θα γραφόταν ίσως από μία ή από μια άλλη εφημερίδα "κοιτάξτε να δείτε πώς αντιλαμβάνεται τη δημοκρατία ο υπουργός. Δεν θέλει τον Τύπο να είναι ο ίδιος ελεγκτής, τον θέλει καταπιεσμένο.

Εάν δεχόμουν την παρατήρηση του αγαπητού φίλου Λευτέρη Κουσουλή για την αυτορρύθμιση -την οποία απέρριψε όπως αντιλαμβάνομαι,- θα τον κατηγορούσα παρότι δεν δείχνει να είναι έτσι, ως άνθρωπο που προωθεί την αναρχία, ενώ κινείται μέσα σε ένα σύστημα το οποίο και ο ίδιος «υπηρετεί» από τη στιγμή που αποδέχεται τους κανόνες αυτού του συστήματος.

Εν πάση περιπτώσει ήθελα απλώς να πω ότι θα ήθελα πάρα πολύ να μετέχω σε αυτή την τελευταία συζήτηση, αλλά δεν μπορώ από τη θέση που είμαι.

Επιτρέψτε μου να σας αναγνώσω ορισμένες σημειώσεις από τη διάρκεια της σημερινής διαδικασίας, έτσι όπως εγώ τις αντιλήφθηκα. Έλειψα για πολύ λίγο το μεσημέρι, αλλά πληροφορήθηκα τα όσα αναφέρθηκαν σε εκείνο το τραπέζι, το οποίο δεν παρακολούθησα ολόκληρο.

Θα έλεγα, χωρίς να λείπει και λίγο το στοιχείο της φιλαρέσκει-

■ Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

■ Θ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ας σε ό,τι αφορά τη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας, ότι ήταν μια ενδιαφέρουσα Ημερίδα. Υπάρχει στα αγγλικά ένας όρος, δεν γνωρίζω αν και πώς αποδίδεται στα ελληνικά, ο οποίος ξεκίνησε από τη λογοτεχνία της επιστημονικής φαντασίας, υιοθετήθηκε στη συνέχεια από τους επιστήμονες των υπολογιστών και της κυβερνητικής για να φτάσει σήμερα ολοένα και περισσότερο να εμφανίζεται στο δημόσιο διάλογο.

Πρόκειται για τον όρο "singularity" που περιγράφει την κατάσταση κατά την οποία η τεχνητή νοημοσύνη έχει εξελιχθεί πια σε τέτοιο βαθμό ώστε οι άνθρωποι να αδυνατούν πλέον να παρακολουθούν τις εξελίξεις της τεχνολογίας.

Πιστεύω λοιπόν ότι, τηρουμένων των αναλογιών, ο χώρος των Μέσων με τις εφαρμογές της ψηφιακής τεχνολογίας και του διαδικτύου είναι μια πρώτη, πρώιμη έκφανση της κατάστασης αυτής. Οι αλλαγές είναι πια τόσο ραγδαίες που, αν προσπαθήσουμε να τις δούμε και να τις αναλύσουμε μία προς μία, η ανάληψη αυτή, όταν ολοκληρωθεί, θα είναι ήδη παρωχημένη.

Από προσωπική εμπειρία σας λέω ότι όταν πριν από 3 χρόνια με τους συνεργάτες μου ξεκίνησα να φτιάξουμε ένα νέο νόμο για τη συγκέντρωση και την αδειοδότηση στα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, οι απόψεις που ακούστηκαν ήταν πολύ ενδιαφέρουσες. Ωστόσο, λέω ευτυχώς που δεν τον φτιάξαμε τότε. Σήμερα είναι τελείως διαφορετικά τα πράγματα που καταγράφονται σε αυτό το κείμενο από αυτά που σκεφτόμασταν πριν από 3 χρόνια. Και ελπίζω να προλάβει να ψηφιστεί πριν αλλιάξουν.

Μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα λοιπόν, οφείλουμε να κάνουμε ένα βήμα προς τα εμπρός, προς τα επάνω,- κάπου διαφορετικά πάντως,- να αναζητήσουμε δηλαδή τις θεμελιώδεις τάσεις, τις γενικές αρχές που διέπουν την αλλαγή, την κεντρική κατεύθυνση προς την οποία κινείται η εξέλιξη. Και παράλληλα, βεβαίως, να δοκιμάζουμε διαρκώς τα όποια συμπεράσματά μας, να εμπλουτίζουμε διαρκώς τον προβληματισμό και τα επιχειρήματά μας στην πραγματικότητα των νέων εξελίξεων.

Σε ό,τι με αφορά λοιπόν αυτή η Ημερίδα δεν θα ήθελα να είναι μια αποσπασματική πρωτοβουλία αλλή να ενταχθεί σε έναν ευρύτερο κύκλο συζήτησης για τις εξελίξεις στα Μέσα, έντυπα και ηλεκτρονικά. Ασχέτως αν η εκάστοτε πρωτοβουλία είναι από την πλευρά της Πολιτείας ή από οποιονδήποτε Φορέα.

Αυτή η δέσμευση είναι, θα έλεγα, και διπλά ιδιοτελής. Πρώτον γιατί πιστεύω ότι όπως όλοι όσοι έχουμε εργαστεί στον Τύπο, έτσι

κι εγώ, έχουμε αναπτύξει ιδιαίτερους συναισθηματικούς δεσμούς, ειδικά με το μέσο της εφημερίδας.

Δεσμούς πολύ πιο έντονους, πολύ πιο βιωματικούς από ό,τι για παράδειγμα με την τηλεόραση ή περισσότερο, τουλάχιστον για τη δική μου γενιά, για το internet. Αφήνω το ραδιόφωνο από έξω, γιατί έχει μια άλλη μαγεία, δεν θα πω τίποτα για το ραδιόφωνο.

Καταλαβαίνω από πρώτο χέρι την αγωνία των ανθρώπων του Τύπου, για το μέλλον τους, το μέλλον των Μέσων στα οποία εργάζονται, το μέλλον της εφημερίδας συνοδικά. Δεν ξέρω αν τα παιδιά μου θέλω να ζήσουν το μείγμα άγχους και ενθουσιασμού της έντυπης δημοσιογραφίας, ή εν γένει της δημοσιογραφίας. Αυτό εντέλει είναι δική τους επιλογή.

Θέλω όμως τα δικά μου παιδιά και τα δικά τους παιδιά να νιώσουν τη χαρά να διαβάσεις μια εφημερίδα το πρωί πίνοντας τον καφέ σου. Να ξεφυλλίζεις τις σελίδες διαβάζοντας τους τίτλους των ειδήσεων που σε ενδιαφέρουν. Να μένεις στα άρθρα γνώμης, στα σχόλια των Δημοσιογράφων που απολαμβάνεις πολύ περισσότερο να συμφωνείς ή να διαφωνείς μαζί τους.

Να γυρίζεις στα αθλητικά ακόμα κι αν είδες το παιχνίδι της ομάδας σου χθες το βράδυ στην τηλεόραση, ιδιαίτερα μάλιστα αν το είδες σε επανάληψη, αηλιά να το κάνεις και στην εφημερίδα για να ξαναζήσεις τη χαρά της νίκης. Και όλα αυτά, χωρίς να χρειάζεται να πατάς παντός είδους κουμπιά, αηλιά σε μια πράξη λίγο παλαιά, όχι παρωχημένη όμως.

Σε μια σχέση του "εγώ και η εφημερίδα μου". Όχι σε μια σχέση του "εμείς". Εκτιμώ ότι η σχέση του αναγνώστη με την εφημερίδα είναι πολύ προσωπική. "Εγώ και αυτή". Η σχέση του θεατή με την τηλεόραση είναι μια πιο μαζική σχέση: "Εμείς και αυτή απέναντί μας".

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι τέτοιες συναντήσεις βοηθούν και στην πολιτική προσέγγιση του ζητήματος, βοηθούν δηλαδή στο να αναπτύξουμε μια κοινή αφήγηση για το τι συμβαίνει σήμερα στο χώρο των Μέσων ενημέρωσης, για το ποιες είναι οι ανάγκες και οι προκλήσεις: Προς ποια κατεύθυνση οφείλουμε να κινηθούμε, ποιους κινδύνους να αποφύγουμε. Βοηθά στο να χαρτογραφήσουμε από κοινού ένα σχέδιο δράσης για το παρόν και το μέλλον.

Είχαμε την ευκαιρία να ακούσουμε σήμερα πολλή και ενδιαφέροντα για το μέλλον της εφημερίδας στην ψηφιακή εποχή. Προσωπικά δεν είμαι μοιρολάτρης, οπότε δεν πιστεύω ούτε ότι η εφημερίδα είναι καταδικασμένη στη λήθη της ιστορίας, ούτε ότι δεν

συντρέχει να και κανένας λόγος προβληματισμού. Αντιθέτως πιστεύω ότι, όπως και γενικότερα στη ζωή, το τελικό αποτέλεσμα είναι ανοιχτό και εξαρτάται από τη δράση των ανθρώπων.

Οι εφημερίδες θα έλεγα, σε μια δασκαλίστικη έτσι αποστροφή, οφείλουν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες. Και πιστεύω ότι κάποιες το έχουν κάνει ήδη στη χώρα μας. Οι νέες συνθήκες μπορούν να συνοψιστούν τουλάχιστον από τα όσα ακούστηκαν στην Ημερίδα σήμερα, στα παρακάτω γνωρίσματα:

1) Στη δυνατότητα των ψηφιακών μέσων για ενημέρωση σε πραγματικό χρόνο και

2) Στη δυνατότητα των ψηφιακών μέσων για ενεργότερη συμμετοχή του αποδέκτη της ενημέρωσης, όχι μόνο στην επιλογή της πηγής και του μηνύματος αλλά και στην ίδια τη δημιουργία του μηνύματος.

Το ραδιόφωνο και η τηλεόραση σε γενικές γραμμές εκμεταλλεύονται το πρώτο γνώρισμα. Την αμεσότητα δηλαδή της πληροφόρησης. Το διαδίκτυο από την άλλη, οι ενημερωτικές ιστοσελίδες είτε από Ειδησεογραφικούς Οργανισμούς, είτε από ιδιώτες, τα περίφημα blogs περνάνε στο δεύτερο.

Πλέον ο κλασικός αποδέκτης του μηνύματος μπορεί να το συντάξει, να το τροποποιήσει. Να το διαδώσει με τη σειρά του, να το σχολιάσει. Στο νέο διαδίκτυο δεν ισχύει πια ότι το Μέσο είναι το μήνυμα. Για πρώτη φορά στην ιστορία των μέσων ενημέρωσης, ο χρήστης είναι το μήνυμα.

Και αυτή η εξέλιξη συμπαρασύρει όλους τους παραδοσιακούς τρόπους ενημέρωσης και επικοινωνίας- και βεβαίως και την εφημερίδα. Και, βεβαίως, αναιρεί ίσως έτσι ορισμένες από τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις που ακούστηκαν στο προηγούμενο τραπέζι περί αρχών ρύθμισης αφού στα blogs δεν υπάρχει καμία ρύθμιση. Τουλάχιστον μέχρι τώρα.

Πως προσαρμόζεται λοιπόν η εφημερίδα; Είναι ένα θέμα που όπως ξέρετε, συζητείται. Στην τελευταία συνάντηση των Υπουργών Οπτικοακουστικών Μέσων στο Βερολίνο, πριν από περίπου 1,5 μήνα, ήταν το θέμα το οποίο συζητήθηκε. Η συζήτηση αυτή δεν έχει καταλήξει πουθενά βεβαίως, αλλά ακόμη, είναι πολύ νωρίς.

Εν πάση περιπτώσει, στο ερώτημα "πως προσαρμόζεται η εφημερίδα" επιτρέψτε μου να προσεγγίσω την απάντηση αναφέροντας τέσσερις τρόπους. Η προσέγγιση θα είναι μια:

Πρώτα από όλα, συνεργαζόμενη, με το διαδίκτυο, με πρώτο βήμα την παράλληλη λειτουργία site το οποίο άμεσα ανανεώνεται

και παρέχει τουλάχιστον δυνατότητα σχολιασμού στους αναγνώστες. Οι περισσότερες εφημερίδες σήμερα έχουν και ηλεκτρονική μορφή με δυναμικές σελίδες και παροχή ευρύτερων υπηρεσιών από ό,τι στο έντυπο φύλλο.

Δεύτερον, υιοθετώντας στην έντυπη μορφή χαρακτηριστικά των ψηφιακών μέσων. Τα φύλλα δωρεάν διανομής για παράδειγμα μιμούνται τη δωρεάν πρόσβαση στην πληροφορία και πολλά από αυτά τη δυνατότητα ενεργού συμμετοχής του δέκτη στην παραγωγή του μηνύματος. Είναι ένα πείραμα που φαίνεται ότι πετυχαίνει. Ίσως μάλιστα πρόκειται για ένα τελείως διαφορετικό Μέσο από ό,τι η παραδοσιακή εφημερίδα.

Άκουσα με πολύ ενδιαφέρον την πρωινή παρατήρηση του Τζίμ Τσίλσχομ ο οποίος ανέφερε, τουλάχιστον σύμφωνα με τις δικές του μετρήσεις, δεν έχω κανένα στοιχείο να τις αμφισβητήσω, ότι ένα πολύ μεγάλο, αν όχι το μεγαλύτερο ποσοστό των αναγνωστών των δωρεάν εφημερίδων είναι νέοι σε ηλικία. Και είναι και νέοι αναγνώστες.

Παρακολούθησε δε την πορεία αυτών των αναγνωστών όταν από τα 15-25 πηγαίνουν στα 25-35 και ούτω καθεξής και τους είδε να μπορούν πια να διαβάζουν, όντας προετοιμασμένοι για μια επαφή με το Μέσο που λέγεται εφημερίδα, άλλες εφημερίδες που αγοράζουν.

Είπε ο ίδιος χαρακτηριστικά -και το βρήκα πολύ ενδιαφέρον - ως παράδειγμα- ότι, "εγώ", λέει "όταν στα 35 μου σταμάτησα πια να κυκλοφορώ με το μετρό άρα να παίρνω δωρεάν εφημερίδα και είχα δικό μου αυτοκίνητο ή οδηγό, άρχισα να αγοράζω την εφημερίδα".

Τρίτον, προσπαθώντας να προσελκύσουν αναγνώστες με άλλα μέσα. Οι προσφορές, οι κληρώσεις, τα δώρα, τα βιβλία, τα DVD με ντοκιμαντέρ ή άλλη εκπαιδευτική θεματολογία έχουν κάνει πολλά από τα φύλλα κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό το οποίο υποτίθεται ότι είναι. Οι κυριακάτικες εφημερίδες των 2,5 κιλών εμένα προσωπικά δεν με ενοχλούν καθόλου.

Εκείνες όμως που με ενοχλούν είναι οι εφημερίδες του πορνό. Ένα φαινόμενο που εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να συνεχιστεί, ένα φαινόμενο που προσβάλλει το δημοσιογραφικό έργο και το ίδιο το Μέσο της εφημερίδας. Ως προς αυτό δεν είναι αρμόδια η Πολιτεία. Το άρθρο 14 του Συντάγματος στο οποίο αναφέρθηκε ο αγαπητός κύριος Παπαδημητρίου νωρίτερα με σαφήνεια ορίζει τι ακριβώς γίνεται εκεί.

Σήμερα υπάρχει η είδηση, θα την ξέρετε σίγουρα, ότι παρεμβαίνει ο Εισαγγελέας. Προσεγγίζω όμως το θέμα ως μια απολύτως κυνική ομολογία ήττας από την πλευρά των ιδίων των εφημερίδων. Γιατί είναι ομολογία ήττας όταν βάζεις πορνό για να πουλήσεις στα περίπτερα.

Υπάρχει όμως και ο τέταρτος δρόμος. Το να επιχειρήσουν οι εφημερίδες να τονίσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους έναντι των ψηφιακών μέσων. Και αυτά υπάρχουν, όσο κι αν πολλές φορές θεωρούμε ότι ιδιαίτερα το διαδίκτυο συνδυάζει τα χαρακτηριστικά όλων των υπολοίπων μέσων.

Είναι βεβαίως αλήθεια ότι ως προς τα περισσότερα χαρακτηριστικά αυτό όντως ισχύει. Πριν από 10 χρόνια λέγαμε η εφημερίδα είναι έγκυρη γιατί είναι ενυπόγραφη. Σήμερα υπάρχουν εξίσου έγκυρες και ενυπόγραφες ηλεκτρονικές εκδόσεις. Λέγαμε ότι η εφημερίδα μπορεί να δώσει έμφαση στην εις βάθος ανάλυση. Σήμερα αυτό συμβαίνει και σε εκδόσεις του διαδικτύου.

Λέγαμε ότι η εφημερίδα είναι μια συμβολική ταυτότητα που συνδέει τους δημοσιογράφους με τους αναγνώστες και τους αναγνώστες μεταξύ τους. Σήμερα αυτό συμβαίνει και στο διαδίκτυο. Υπάρχει και εκεί η προσωπική σχέση του "εγώ" στην οποία αναφέρθηκα νωρίτερα.

Υπάρχει ένα βασικό χαρακτηριστικό όμως της εφημερίδας το οποίο σίγουρα δεν μπορούν να αντιγράψουν τα ψηφιακά μέσα και είναι η αρχειακή της φύση. Θα μου πείτε "είναι τόσο σπουδαία αυτή;" Αποδεικνύεται τουλάχιστον από τις έρευνες των φοιτητών, των ιστορικών, των ερευνητών που ανατρέχουν σε φύλλα εποχής που τους ενδιαφέρει να μελετήσουν ότι είναι μια σπουδαία παρουσία.

Είναι σπουδαιότερη ως αρχειακό υλικό από ό,τι η ζώσα πραγματικότητα; Δεν θα μπω στον πειρασμό να απαντήσω, είναι δυο θέματα τελείως διαφορετικά. Πάντως υπάρχει και κάτι σημαντικό. Η αρχέγονη σχέση της απόλαυσης όπως ο Τζιμ Τσίλσοχμ την ανέφερε το πρωί, της απόλαυσης να διαβάζω μια εφημερίδα που δεν αντικαθίσταται τουλάχιστον στα δικά μου τα μάτια, στη δική μου τη γενιά, στη δική μου την πρακτική με την ψηφιακή εφημερίδα.

Στο διαδίκτυο το ρητό "τα γραπτά μένουν" δεν είναι και τόσο απόλυτο. Ένα άρθρο στο διαδίκτυο μπορεί να αλλιάξει, μπορεί να διορθωθεί ή να αποσυρθεί, μπορεί να καταστραφεί από λάθος ή από δόλο, από ηλεκτρονική επίθεση.

Η εφημερίδα από την άλλη, όπως και τα διαμάντια, είναι παντο-

τινή. Και αυτό το χαρακτηριστικό έχει τη δική του σημασία. Όχι μόνο δίνει στον αναγνώστη τη δυνατότητα να ανατρέξει σε ένα δεδομένο που δεν αλληλάζει, αλλά εξ αυτού βαραίνει με επιπρόσθετη ευθύνη το έργο του δημοσιογράφου. Γι αυτό ακριβώς λοιπόν, γιατί υπάρχει τουλάχιστον ένα πολίτιμο χαρακτηριστικό, αποκλειστικό της εφημερίδας αξίζει να προβληματισόμαστε για την επιβίωσή της.

Προφανώς και πιστεύω ότι ο ενδεικνυόμενος δρόμος είναι ο τελευταίος από όσους ανέφερα. Αυτός δηλαδή της ποιότητας και της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Γι αυτό και με ληπεί ιδιαίτερα όταν δεν τηρείται αυτός ο κανόνας.

Είναι ακριβώς ο κανόνας που ανέφερε νωρίτερα ο Αντώνης Παπαγιαννίδης, της “αυτογνωσίας” θα πω εγώ, της αυτοβελτίωσης, της αυτομόρφωσης, της καλλιτέρευσης του ιδίου του δημοσιογράφου που παράγει την εφημερίδα και που δεν την κατασκευάζει ή μάλλον για να μην την κατασκευάζει, όπως είπε ο αγαπητός φίλος Δημήτρης.

Διότι είναι άλλο το γράφω, γίνομαι λειτουργός, και άλλο το κατασκευάζω την είδηση. Εδώ όμως μπαίνουμε σε ένα τελείως διαφορετικό πεδίο, το οποίο έχει μεν σχέση με την αυτορύθμιση αλλά έχει μεγαλύτερη σχέση και ενδιαφέρον σε ό,τι αφορά την προσέγγιση για τα ζητήματα δεοντολογίας.

Βεβαίως και είναι χρέος της Πολιτείας -ή και της Πολιτείας- με θεσμικές παρεμβάσεις και πρακτικά μέτρα να συνδράμει στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων του Τύπου. Το νομοσχέδιο για τα Περιφερειακά Μέσα το έκανε αυτό. Ακούστηκε κριτική: “Γιατί παρεμβαίνει η Πολιτεία για να ορίσει;” Ήταν μια μειοψηφία. Η πλειοψηφία των ασχολημένων με τα Περιφερειακά Μέσα ήταν υπέρ αυτών των παρεμβάσεων.

Η αυτορρύθμιση -και μπαίνω έτσι στο τελευταίο κομμάτι της συζήτησης που έγινε προηγουμένως,- θα μπορούσε να αναφέρεται και στους κανόνες, τους νόμους, αλλά εκτιμώ ότι ξεφεύγει από την ουσία όταν κανείς μιλήσει για αυτορρύθμιση σε σχέση με νόμους γιατί αλληλάζει πια το πολίτευμα.

Δεν μπορεί να αυτορρυθμίσει κάθε Επαγγελματικό Σωματείο, κάθε επαγγελματίας, είτε είναι Δημοσιογράφος, είτε Γιατρός, είτε Δικηγόρος, τον τρόπο με τον οποίο θα λειτουργεί η κοινωνία. Οι κανόνες οι βασικοί από τον καταστατικό χάρτη και εν συνεχεία από τους νόμους που πρέπει να τον ακολουθήσουν, μπαίνουν από την οργανωμένη Πολιτεία.

Εγώ είμαι υπέρ της αυτορρύθμισης. Είμαι υπέρ της αυτορρύθμισης γιατί πιστεύω -ή εν πάση περιπτώσει θέλω να παραμένω στη γοητεία της ψευδαίσθησης- ότι ο Δημοσιογράφος είναι το πρόσωπο που βελτιώνει διαρκώς τον εαυτό του. Που παλεύει με τις καθημερινές αντίξοες συνθήκες, που διαβάζει. Που μαθαίνει. Που δεν μένει σε ένα πρώτο επίπεδο ανάγνωσης ενός θέματος αλλή μπαίνει σε βαθύτερα νερά για να μπορέσει με τη σειρά του πολύ απλά ή απλούστερα να δώσει να καταλάβει ο αναγνώστης τι είναι αυτό που ακριβώς συμβαίνει στην κοινωνία.

Έτσι, λοιπόν, πιστεύω ότι η αυτορρύθμιση είναι εκείνη που, ως κανόνας δεοντολογίας, μπορεί να βάλει το δημοσιογράφο σε καλύτερους δρόμους. Γιατί η αυτορρύθμιση ταυτίζεται με μια λέξη που δεν ξέρω αν υπάρχει στο ελληνικό λεξικό, αλλή νομίζω θα καταλάβετε όλοι τι εννοώ: με την αυτοσυναίσθηση.

Έχω δηλαδή συναίσθηση του λειτουργήματός μου, του έργου μου, της δουλειάς μου. Κι επειδή έχω, ακριβώς, συναίσθηση της σοβαρότητας την οποία πρέπει να διαθέτω για να επιτελέσω αυτή τη δουλειά ή αυτό το λειτούργημα, τότε δεν χρειάζομαι κανόνες, ούτε καν κανόνες δεοντολογίας, είτε είναι 10 σελίδες όπως είναι ο κανόνας δεοντολογίας της ΕΣΗΕΑ, είτε 500 σελίδες όπως οι κανόνες δεοντολογίας του BBC στους οποίους αναφέρθηκε ο Μπάμπης Παπαδημητρίου.

Μιλάμε πιά, για εσωτερικούς κανόνες οι οποίοι έχουν δημιουργηθεί με την ανάγνωση, με τη γραφή, με το παίδεμα, με το διάβασμα και σίγουρα με την εμπειρία.

Στην Ημερίδα στην οποία είχα την τιμή να προσκληθώ για τη δεοντολογία, είπα ότι ο Δημοσιογράφος ξεκινάει κάθε στιγμή, κάθε μέρα έχοντας μπροστά του ένα λευκό χαρτί και πρέπει να είναι πραγματικά λευκό το χαρτί στο οποίο θα γράψει.

Να μην έχει δηλαδή προαπαιτούμενα. Να μην έχει προκαταλήψεις, αλλή να ξεκινά και να τελειώνει γράφοντας την ιστορία της ημέρας όπως εκείνος την έμαθε για λογαριασμό του αναγνώστη. Αρκεί να έχει παιδέψει αυτή τη διαδικασία για να τη μάθει καλύτερα και να κάνει καλύτερο και τον αναγνώστη.

Ζούμε σε μια εποχή, φίλες και φίλοι, συναρπαστική. Η δημοσιογραφία δέχεται επικρίσεις. Γίνεται, από την άλλη πλευρά, και μνημείο στο οποίο πολλοί καταθέτουν το σεβασμό τους. Εάν διαβάσει κανένας το κείμενο και αρέσκομαι να το επαναλαμβάνω, των επιστολών Έκερμαν-Γκέτε, θα διαπιστώσει ότι και τότε πριν από περίπου 200 χρόνια όταν γράφτηκαν αυτές οι επιστολές, υπήρχαν

αντίστοιχες αναφορές για τη δημοσιογραφία της εποχής με αυτές που βλέπουμε σήμερα.

Θα δει με μελανά χρώματα να αναφέρονται ορισμένοι δημοσιογράφοι,- όχι ονομαστικά στις επιστολές αλλήλ ή η πρακτική τους, η δράση τους,- αντίστοιχα όπως και σήμερα. Τι θέλω να πω με τούτο; Ότι τα πράγματα, όσο κι αν αλληλίζουν οι εποχές στους βασικούς προβληματισμούς, παραμένουν τα ίδια. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι οι κλασικοί φιλόσοφοι προσεγγίζονται και επαναπροσεγγίζονται διαρκώς και σε κάθε εποχή 2,5 χιλιάδες χρόνια μετά.

Φίλες και φίλοι, εύχομαι και ελπίζω ότι η εποχή μας να είναι μια εποχή ελευθερίας του λόγου πολύ μεγαλύτερης από αυτή που περιγράφαμε νωρίτερα. Μια εποχή δυνατοτήτων και ταχύτητας της πληροφορίας. Μια εποχή πολλών μεγάλων δυνατοτήτων για να μάθουμε καλύτερα, όχι μόνο το τι συμβαίνει γύρω μας, αλλή και το τι συνέβαινε χτες ή προχθές. Άρα και να μπορούμε να κάνουμε, με την κρίση που διαθέτει ο καθένας, τη σύγκριση.

Η σημερινή είναι μια εποχή στην οποία οι όροι και οι ρυθμίσεις γίνονται ολοένα και πιο απαραίτητοι, αρέσει- δεν αρέσει αυτό, διότι δεν θα επαναλάβω τη φράση που είπε ο Αντώνης Παπαγιαννίδης για τη δημοκρατία κινδυνεύοντας να την ακούσω σε κάποια ραδιοφωνική εκπομπή αύριο μεθαύριο, αλλή ας θυμηθούμε τι είπε ο Αντώνης Παπαγιαννίδης για τη δημοκρατία και για την ελευθερία.

Εν πάσει περιπτώσει, εγώ ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι παρέστησαν σήμερα είτε από την αρχή ως το τέλος, είτε τμηματικά, είτε εδώ στα πάνελ είτε ως ακροατές σε αυτή την Ημερίδα. Θα ήθελα να ευχηθώ- γιατί συνηθίζεται να κλείνει μια τέτοιου είδους Ημερίδα με ευχές,- να γίνονται ολοένα και λιγότερες αυτές οι Ημερίδες. Όσο πιο λιγότερες είναι, τόσο σημαίνει ότι τα πράγματα βελτιώνονται.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ!